

V ČÍSLE: ● Bratislavské hudobné slávnosti '95 v recenziách - dokončenie ● MTMI - súčasť festivalu ● Slovenské historické organy ● Organový festival v Košiciach ● Košická opera jubilejne ● Impresie z hudobného Hamburgu ● Storočnica Paula Hindemitha ● Bratislavské jazzové dni ● Infojazz ● Informácie ● Servis HŽ

Hudobný život '95

ROČNÍK XXVII.

8 Sk

22. 11. 1995

22

PARTNERSTVO

Minulý týždeň doznel tretí ročník medzinárodného festivalu súčasnej hudby Melos-Étos. Zdá sa, že súčasne ním vyvrcholil, napriek rôznym objektívnym ekonomickým ťažkostiam, pomerne bohatý rok hudobných zážitkov. Dúfajme, že budúcnosť bude prajnejšia. Rozhodujúce v danej chvíli je však konštatovanie, že Melos-Étos vstúpil do nášho kultúrneho milieua už ako rovnocenný partner ostatných špičkových a reprezentatívnych aktivít nášho mladého štátu. Popri klasickom repertoárovom festivale BHS, máme teda aj úspešné bienále súčasnej hudby s akcentom na netradičné, najnovšie i experimentálne trendy. Obe podujatia tvoria akýsi aktuálny rámcový „dvojdom“ hudobnej kultúry, poskytujúci široké spektrum zážitkov, ale aj informácií o hudobnom živote u nás i v zahraničí. Hoci oba festivaly každé dva roky termínovo takmer susedia, nie je to na škodu vecí, pretože oba projekty už majú svoje vlastné publikum a dokázali, že je možné existovať v zhode a najmä v profesionálnom partnerstve.

Keď som si všimol poslucháčstvo, oboch festivalov, uvedomil som si aj pod vplyvom osobnej účasti H. Góreckého, že kedysi keď sme sa zúčastňovali „zlatej éry“ na koncertoch Varšavskej jesene, publikum tvorili predovšetkým skladatelia, interpreti, kritici z Poľska i zahraničia, že atmosféra bola plná partnerských diskusií, bez urážok, ale užitočnej pluralitnej výmeny názorov. Napokon, Górecki mi povedal, že žiaľ, už to ani teraz vo Varšave tak nie je, ako pred dvadsiatimi rokmi. Zrejme v tých časoch toto „zakázané“ ovocie lákalo. Dnes je dostupné každému a podľa toho sa chováme. Pravda, prekvapujúcim je fakt, že sa mnohí profesionálni hudobníci (samozrejme, vždy česť výnimkám) často tvária, že sa nemajú na čom poučiť, obohatiť sa (myslím duševne, nie finančne - vtedy je záujemcov dost), a teda netreba ani prejavovať profesionálne partnerstvo. Nemyslím na prax minulosti, aby sme do jedného nastúpili na únie alebo „melosovsko-étosovské“ koncerty, či na bé-há-esky. Je to nakoniec dobré a iste je to znak slobodnej pluralitnej voľby svojich záujmov. Nuž, doprajme uspokojovanie záujmov aj iným, nielen sebe, nevyjadrujme sa neprofesionálne k veciam, v ktorých nie sme doma, a nenárokuje si svoju neomylnosť.

Ak som si za úvahu vybral „kontrapunktické“ pole pôsobnosti tradičného a moderného festivalu, tak túto myšlienku som „ukradol“ z petície adresovanej SHÚ (uveřejňujeme ju na 2. strane), kde nájdeme aplikáciu na situáciu s našimi dvoma časopismi. Samozrejme, tak ako nemožno spájať oba spomínané festivaly, tak isto nemožno spájať (ani porovnávať) oba naše časopisy. Pluralita názorov a hlavne profesionálne zameranie na isté konkrétne vrstvy čitateľov (poslucháčov) je tu nevyhnutným predpokladom uspokojovania záujmov čitateľov. Napokon, zodpovedá to aj realite skutočnosti. Aj čitateľ musí mať slobodnú voľbu na výber periodika, nielen koncertu. Zmeňme postoje autoritárske na postoje partnerské, nemyslíme len na seba, ale na celú hudbu, hoci nás dnes už profesionálne skôr rozdeľuje ako spája, preto sa usilujeme aspoň sa vzájomne pochopiť a rešpektovať. Budeme si musieť zvyknúť, že názory na tvorbu a jej interpretáciu, ale aj na nás od pera, už nebudú jednotné, ale diferencované, no v každom prípade by mali byť partnerské. Nehrajme sa na tútorov a nehľadáme staré v novom, keď sme ešte to nové ani nepochopili.

MARIÁN JURÍK

Ozdobou jazzového pódia bol opäť skvelý multiinstrumentalista Jiří Stivín.

Sviatok jazzu

BJD 20.-22. október

ROMAN VALJENT - ZUZANA VACHOVÁ

Tohtoročné Bratislavské jazzové dni odštartovali pred obecenstvom v komornom počte. To však bolo skôr plusom pre jazzovú tanečnú školu **Bratislava Hot Serenaders**. Ich repertoár napriek užšiemu štýlovému zameraniu obsahoval široký výber skladieb - od humornej, temperamentnej „Young and Healthy“ až po smutne ladenú baladu „Boy in the boat“. Orchester zaujal nielen dobovými nástrojmi (napr. violofón), oblečením a vystupovaním, ale najmä hudobným výkonom. Skladby umožňovali perfektnú súhru orchestra ako celku, ale najmä jednotlivých sólistov, vždy ocenených spontánnym potleskom. Z nich najčastejšie dostával priestor u nás dobre známy **Juraj Bartoš**, ktorého sóla citlivo odlišovali ostrejší výraz rezkých skladieb od melancholického, mäkkého tónu uvoľnenejších pomalých skladieb, pričom nevynechal ani pre túto hudbu typickú hru s dusítkom. Väčší priestor dostali v niektorých skladbách aj celé nástrojové skupiny na spôsob vzájomného dialógu (saxofónová a trúbková sekcia), kde preukázali mimoriadnu rytmickú a výrazovú zohratosť. Slabším miestom vystúpenia bol menej výrazný spev **Vladimíra Horvátha** a jeho príliš nízko posadený hlas, ktorý v humorne ladených piesňach pôsobil nevhodne vážne.

Ďalšiu tvár jazzu - fusion, mal reprezentovať medzinárodný **B. P. Project**, v ktorom za bicími Slovensko reprezentoval **Ján Fabrický**. „Fusion“ sa však prejavilo len v nekonceptnom využití rôznych prvkov najmä rockovej hudby v skladbách a v ich monotónnej rytmike. Aj samotná interpretácia sa dosť vzdalovala od prívlastku jazzová. Hráči ako-

by sa kolektívne zriekli toho podstatného čo tvorí jazz - bohaté špecifické frázovanie, plné nasadenie tónu, široká výrazová paleta a kontrastná rytmika. Namiesto toho sa diváci dočkali chladného nevýrazného podania, krčovi-

tej školomestskej improvizácie bez stopy invencie a temperamentu. Melodické myslenie v jednoduchých behoch, ploché nasadenie tónu, úplná absencia dynamického čítania u

(Pokračovanie na str. 3)

Mike Mainieri.

Snímky P. Erdziak

FESTIVAL EUGENA SUCHOŇA

V Pezinku sa uskutočnil v dňoch 19. až 21. 10. druhý ročník Detského a mládežníckeho Festivalu Eugena Suchoňa. Konal sa pod záštitou Ministerstva školstva SR a s finančným príspevom Štátneho fondu kultúry Pro Slovakia, Mesta Pezínok a Nadácie Dr. Ľudovíta Rajtera. Na úvod nesúťažnej prehliadky žiakov slovenských ZUŠ MŠ SR slávnostne prepožičalo ZUŠ v Pezinku čestný názov „Základná umelecká škola prof. Eugena Suchoňa“.

V prvý deň bola spevácka súťaž žiakov ZUŠ v dvoch kategóriách (do 12 a 16 rokov). Víťazmi v A kategórii sa stali: 1. miesto **Veronika Gálová** a **Eva Plesníková** (ZUŠ Panenská Bratislava), 2. **Lucia Vacháľková** (ZUŠ E. Suchoňa, Dolinského Bratislava), 3. **Veronika Bugálová** (Kysucké Nové Mesto). V B kategórii: 1. **Hana Friedová** (ZUŠ Štefánikova Bratislava), 2. **Juraj Havaj** (ZUŠ Karloveská Bratislava). V nesú-

ťažnej prehliadke žiakov na koncerte v Dome kultúry v Pezinku účinkovali žiaci a pedagógovia domácej ZUŠ. Peknými výkonomi program obohatili žiaci a súbory zo ZUŠ E. Suchoňa, Dolinského ul. Bratislava, ZUŠ Sklenárova ul. Bratislava a **Orchester detí a mládeže Harmonia** zo ZUŠ Bratislava a Ivánka pri Dunaji. Na záver zazneli Metamorfózy v podaní známej suchoňovskej interpretky, klaviristky **Klára**

Hlavíkovéj. V ďalší deň sa uskutočnil koncert víťazov celoslovenskej súťažnej prehliadky. 21. októbra v pezínskom Dolnom kostole **Spevácky zbor slovenských učiteľov** s veľkým úspechom uviedol svetskú i sakrálnu tvorbu E. Suchoňa a slovenských skladateľov. Účastníkom festivalu sa prihovril syn národného umelca Eugena Suchoňa, **Ing. Marián Suchoňa**, ktorému som položila niekoľko otázok.

◆ Pri odovzdávaní čestného názvu „ZUŠ E. Suchoňa v Pezinku“, zamysleli ste sa, čo by asi pri tejto príležitosti povedal váš otec?

- *Náš ocko - „dedenka“, ako sme ho doma volali, veľmi miloval svoj rodný Pezínok, jeho okolie, panorámu Malých Karpát, ale najmä ľudí, svojich rodákov. Čím bol starší, tým častejšie sa vracal vo svojich spomienkach do svojej mladosti. Iste by si dnes spomenul na svojho učiteľa huslí, pána Vendelína, či na svojho verného priateľa, klarinetistu svojho orchestru v Pezinku, inak predsedu Vinárskeho družstva, Rudka Benčurika, spomenul by „svojho“ Dr. Ľudovíta Rajtera... Dôkazom tejto lásky je i to, že si želal byť pochovaný vo svojom rodisku. Mnohí z našich známych nás presviedčali, aby*

bol pochovaný na Národnom cintoríne v Martine, ale ockovo pranie sme my, jeho deti, museli a chceli vyplniť.

Jeho veľkou láskou boli deti, o čom svedčia nielen jeho početné skladby pre deti a mládež, ale i jeho celoživotná pedagogická činnosť. Učiť deti a mládež považoval za najposvätejšie povolanie. Určite by s dojatím prijal správu, že Základná umelecká škola v jeho rodnom Pezinku ponesie jeho meno.

◆ Aké vidíte perspektívy tohto festivalu?

- *Domnievam sa, že do budúcnosti bude treba koncepciu festivalu čiastočne prepracovať a to tak, aby sa nesúťažnej prehliadke mohli zúčastniť deti všetkých ZUŠ z celého Slovenska. Viem, že vzhľadom na finančnú situáciu ZUŠiek, nie je možné uhradiť cestovné všetkým deťom a ich pedagógom do Pezínka, ale jedným z riešení by bolo uskutočniť prvé výberové kolo pomocou zaslania nahrávok, a do Pezínka by boli pozvaní len finalisti tejto prehliadky. V súčasnosti rozbieha svoju činnosť aj Nadácia Eugena Suchoňa, ktorá bude koordinovať prípravu ďalších ročníkov tejto prehliadky.*

DANA JAKUBCOVÁ

3. DNI ZÁKLADNÝCH UMELECKÝCH ŠKÔL

Klavírne duo Ivan Šiller a Lenka Bálintová.

Tohtoročný 3. ročník DNÍ ZÁKLADNÝCH UMELECKÝCH ŠKÔL v Bratislave, patrili žiakom umeleckých škôl z celého Slovenska. Zorganizovala ho v dňoch 24. septembra až 15. októbra Asociácia učiteľov hudby Slovenska a Základné umelecké školy v Bratislave vďaka pomoci a spolupráci Ministerstva školstva SR, Slovenskej filharmónie, Slovenskej výtvarnej únie a Domu kultúry Dúbravka.

V predošlých ročníkoch sa konali vystúpenia žiakov všetkých odborov bratislavských ZUŠ v Umeleckej besede Slovenska. V tomto roku sa po prvý raz prezentovali jednotlivé odbory - hudobný, literárno-dramatický, tanečný a výtvarný, na samostatných podujatiach.

Otvárací koncert v Koncertnej sieni Slovenskej filharmónie, na ktorom vystúpili talentovaní žiaci hudobných odborov všetkých bratislavských ZUŠ opäť potvrdil, že máme nadané deti a výborných pedagógov na vysokej odbornej úrovni. Technický a umelecký predvedením vyniklo už i medzinárodné ostrieané klavírne duo Ivan Šiller a Lenka Bálintová z triedy M. Kallingovej (ZUŠ Sklenárova ul.). Záver kon-

certu v SF patrili černošským spirituálom v podaní Cirkevného zboru ZUŠ E. Suchoňa, Dolinského ul. pod vedením zbornajsterky J. Nešákovéj. Žiaci literárno-dramatických odborov bratislavských ZUŠ pripravili samostatné podujatie v Dome kultúry Dúbravka. Aj žiaci tanečného odboru vo svojom programe v DK Dúbravka ukázali všestrannú tanečnú prípravu v rozmanitých choreografiách klasického, moderného aj ľudového tanca. Tieto vydaté podujatia hudobného, literárno-dramatického a tanečného odboru usporiadatelia prezentovali ako úvodné umelecké vystúpenia k BHS.

Výtvarný odbor sa predstavil prácami detí všetkých bratislavských ZUŠ na výstave v Umeleckej besede Slovenska. Vernisáž bola spojená s hudobnoscenicou kompozíciou žiakov ZUŠ Topoľčianska ul. na hudbu P. Hindemitha pod názvom *Staviame mesto*.

Ďalšie koncerty prebiehali od 10. do 14. októbra v UBS v nádhernej a radostnej atmosfére, uprostred výtvarných dielok detí. Vynikajúcimi výsledkami sa prezentovali žiaci ZUŠ z celého Slovenska: J. Cikera z Banskej Bystrice, zo Šamorína, Trnavy, ZUŠ s estetickou výchovou zo Spišskej Novej Vsi, Brezna, Ivánky pri Dunaji, Nových Zámkov a Dolného Kubína, ktoré navdávali pedagogickú a umeleckú spoluprácu s bratislavskými školami. Z mnohých spomeniem aspoň **Akordeónový súbor** s dirigentkou V. Vrtichovou, ktorý koncertoval aj v Uppsale a Stockholme a **Sláčikový orchester** (obidva z Dolného Kubína), ocenený na festivale komornej a symfonickej hudby Divertimento musicale '95 v Spišskej Novej Vsi, zo sólistov **Daniela Turčina** (získal cenu a diplom na Divertimento musicale '95) a **Mareka Vrticha**, ktorý hral Waldfoglovu Flákovú polku na fláškach naplnených do nerovnakých výšky rôznofarebnými kvapalinami (obidva zo ZUŠ I. z Dolného Kubína).

V záverečnom happeningu 15. 10., doc. Juraj Hatík s deťmi bratislavských ZUŠ pomocou hudby, tanca, literárno-dramatického i výtvarného prejavu v stretnutí umení pretváral rozprávkové zlo na dobro, lásku a radosť. Dni Základných umeleckých škôl potvrdili význam umeleckých, pedagogických i etických hodnôt ZUŠ.

TEXT a FOTO: DANA JAKUBCOVÁ

Cena W. Furtwänglera Opere SND

Baden-Baden, nemecké kúpeľné mesto s bohatou kultúrnou tradíciou, má obdivuhodné ambície aj v oblasti hudby. Je tu bohatý koncertný život, ktorý by mal v najbližších rokoch kulminovať v reprezentačnom jarnom, resp. veľkonočnom festivale. Na tento účel sa v máji budúceho roka začne so stavbou veľkolepého festivalového paláca, v ktorom bude koncertná a divadelná sála pre 2 500 návštevníkov. Len so závisťou môžeme konštatovať, že na rozdiel od našej novostavby SND, bude hotová už o dva roky a slávnostný otvárací koncert je naplánovaný na 22. apríla 1998. Dohodnutý je už aj program a účinkujúci - Kiederski filharmonici s dirigentom Carlosom Kleiberom. Baden-Baden sa na svoju festivalovú príležitosť pripravuje už niekoľko rokov a súčasťou budovania festivalovej tradície je aj cena Wilhelma Furtwänglera, ktorú v Baden-Badene udeľujú za výnimočné výkony v oblasti hudby už od r. 1990. Jej nositeľmi sú napríklad Plácido Domingo, José Carreras, Agnes Baltsa, Viedenská filharmonia i náš Peter Dvorský. Je veľkou poctou pre celú slovenskú hudobnú kultúru, že tohtoročnú cenu W. Furtwänglera udelili súboru Opery Slovenského národného divadla.

Odovzdávanie ceny, ktorú predstavuje typický znak Baden-Badenu - historické pouličné svietidlo v zmenšenom pozlátenom prevedení, sa uskutočňuje veľmi slávnostne, na reprezentačnom gala-koncerte, za prítomnosti najvýznamnejších osobností politického, hospodárskeho a kultúrneho života krajiny. Zo Slovenska nad koncertom prevzal záštitu a osobne sa na ňom zúčastnil predseda Národnej rady SR **Ivan Gašparovič**, hostitelia pozvali viacerých členov krajinkej vlády Bádensko-Württemberska i popredných predstaviteľov mesta a miestnu honorabilitu. Na slávnostnom koncerte účinkovali sólisti opery SND **Peter Dvorský**, **Sergej Kopčák**, **Martin Babjak**, **Peter Mikuláš**, **Dalibor Jeniš**, **Jozef Kundlák**, **Lubica Rybárska**, **Ida Kirilová**, **Andrea Danková**, **Jitka Šaparová-Fischerová**, **Denisa Šlepkovská** a **Svätopluk Malachovský**. Orchester Opery SND dirigoval **Ondrej Lenárd**. Podľa slov umeleckého šéfa opery Juraja Hrubanta, vystúpenie našich umelcov bolo obrovským triumfom, ktorý vyústil do ponuky na dlhodobú spoluprácu s pripravovaným festivalom.

M. HANZELOVÁ

SOSR v Južnej Kórei

Symfonický orchester Slovenského rozhlasu absolvoval v prvej polovici novembra t. r. koncertné turné v Južnej Kórei. Na pozvanie agentúry Korea Musica pod taktovkou svojho šéfdirigenta Róberta Stankovského účinkoval na koncertoch v Seule-Art Center, Taegu, Pusane, Taejone, Chin-Ju Kyungname. Predniesol diela P. I. Čajkovského (*Francesca da Rimini*), W. A. Mozarta (*Husľový koncert č. 4*), F. Chopina (*Klavírny koncert č. 2*), F. Mendelssohna-Bartholdyho (*Hebrydy*) a A. Dvořáka (*9. symfónia*). Podrobnejšie informácie o účinkovaní SOSR-u v Kórei priniesieme v nasledujúcom čísle HZ.

- H -

EXPO MUSIC - SVIATOK HUDOBNÝCH NADŠENCOV

Medzeru vo veľtržnej hudobnej činnosti na Slovensku zaplnila Incheba a už po druhý raz sme sa presvedčili, že je to veľmi potrebné stretnutie pre všetkých priaznivcov tejto atraktívnej kultúrnej oblasti. Nie náhodou si tam Peter Lipa a ďalší aktívni hudobníci dôkladne prezerali jednotlivé stánky. Práve pre odborníkov mal Expo Music najväčší význam. Okrem nich si prišli na svoje majitelia rozhlasových a nahrávacích štúdií, organizátori hudobných produkcií, klubového života a iných kultúrnych činností. Tridsaťosem vystavovateľov v bratislavskom PKO im ponúklo široký výber elektronických a akustických hudobných nástrojov, príslušenstvo k nim i špeciálny nábytok, zvukové i svetelné zariadenie, hudobné publikácie, nosiče zvuku a ob-razu i audio-video techniku.

Kontrakčno-predajný charakter výstavy počas štyroch dní bol naozaj výnimočnou udalosťou. Mnohí pávstevníci konštatovali, že taký výber nie je v žiadnej predajni na Slovensku. Yamaha, Fender, Marshall, Shure, Philips, Osram, Hohner, Sonor, Zildjian, Petrof a desiatky ďalších svetoznámych značiek vedľa seba, to bol ozajstný sviatok. A napríklad bratislavská firma Nisel ponúkala elektrofonické klávesové nástroje, mixážne zvukové pulty, pasívne a aktívne reproduktorové sústavy značky Generalmusic i iné za 10% zľavu. Boli tam aj absolútne svetové novinky. „Tento prístroj sme dostali dva dni pred výstavou priamo z USA. Je to mikrofónny procesor, ktorý očisťuje hlas od sikaviek. Dostali sme ich štyri kusy a už sú predané,“ ukazoval Jozef Kmeť na dbx 286 uložený v rakovej jednotke. Jeho firma Rock centrum z Martina mala viac vysokokvalitných zariadení dbx, Digitech a iných značiek pre ozvučovanie priestorov, vybavenie hudobných aparátov a štúdiových zariadení. Podobnú činnosť majú aj bratislavské firmy Pro Audio Market ing, PCS, Mediatech, Michniak Audio, SBL Acoustics i Peak Acoustic zo Senice.

Zaujímavý a hodnotný bol sprievodný program v podobe odborných seminárov. Mladý hudobník z Prahy, **Michal Mareš**, predstavil bicie súpravy Yamaha: Power V Special, Club Custom, Recording Custom a Maple Custom. Podrobne popísal zloženie, veľkosti, materiál, mechaniku (hi-hat, stojany, držáky, dvojšlapka). Tiež samostatne jednotlivé bubny, činely s kompletnými detailami, až po vysúvateľné hroty na nohách, ktoré istia proti posunu. M. Mareš spolu s klávesistom **Jiřím Neužilom** zahrli aj niekoľko skladieb. Po oficiálnej časti seminára pokračovali individuálne rozhovory. Podobne to bolo i na gitarových seminároch. **Richard Schleufer** z Litoměřic hovoril o elektrických gitarách a basgitarách Yamaha. Na záver spolu s kolegami potešil prítomných poslucháčov aj niekoľkými jazzrockovými skladbami. Gitarový seminár viedol tiež **Dušan Antalík** z Martina, člen skupiny Team. Zameral sa na využitie štúdiovej techniky pri hre na gitare.

Ďalej odzneli prednášky na tému *Nová symbolóza - hudba a počítač* (viedol **Daniel Forró**), o zvukovej technike dnešných dní (mikrofóny a mikrofónna technika) hovorili a na príkladoch demonštrovali zvukový majstri **Jozef Krajčovič** a **Miroslav Paciga**. Pražská firma Musikus, známa aj mesačníkom s rovnakým názvom, ponúkala hudobniny a inú odbornú literatúru z vlastného vydavateľstva. Oveľa väčší výber pôvodných i zahraničných hudobní priiniesla súkromná firma Music Forum z Bratislavy. Produkciu vydavateľstiev Peters Edition Frankfurt, Editio Musica Budapest, Music Sales Londýn a iných doplnia vlastnou vydavateľskou činnosťou. Množstvo pedagogickej literatúry pre hudobné školy i individuálnu výučbu uspokojilo aj najnáročnejších záujemcov. Kompletné diela Mozarta, Bacha, Beethovena, Schuberta a ďalších veľkánov vážnej hudby doplnili zhotovené celé albumy P. Colinsa, Stinga, Pink Floyd, E. Claptona, B. B. Kinga a iných tvorcov z oblasti hudby jazzovej, bluesovej, rockovej a soulovej.

PAVOL ERDZIAK

DŇA 13. 11. t. r. BOLA DORUČENÁ SHŮ NASLEDOVNÁ PETÍCIA, KTORÚ UVEREJŇUJEME V PLNOM ZNENÍ

Vážená rada Slovenskej hudobnej únie,

v prílohe Vám zasielame petíciu za zachovanie časopisu Slovenská hudba, ktorú posielame na vedomie aj predstavenstvu Slovenskej muzikologickej asociácie. Aby sme predišli nedorozumeniu, chceme zároveň týmto vyhlásiť, že petícia nie je zameraná proti časopisu Hudobný život, naopak, je nanajvýš žiaduce, aby oba hudobné časopisy s jasne profilovanou orientáciou a čitateľským zázemím naďalej existovali ako samostatné periodiká. Myšlienka fúzie oboch časopisov nám pripadá taká absurdná, ako keby prišiel niekto s návrhom, aby sa hudobné festivaly Bratislavské hudobné slávnosti a Melos-Étos z nedostatku finančných prostriedkov zlúčili. Myslíme si, že nedomyslenosť takéhoto nápadu by sotva koho presvedčila. Každý vie, že oba festivaly (ale aj ďalšie náročné umelecké aktivity) je potrebné dotovať. Tak, ako bolo potrebné vytvoriť inštitucionálne zázemie a vychovať hudobného profesionála, tak, ako je potrebné vychovávať koncertného poslucháča, je rovnako potrebné s porozumením hľadať vhodné riešenie na získanie čoraz širšieho čitateľského okruhu oboch časopisov. Dúfame, že ako naši zástupcovia takéto riešenie nájdete.

Prikladáme kópie petičných hárkov (celkovo tri), ak bude potrebné, mienime v podpisovej akcii ďalej pokračovať.

Zostávame s pozdravom
PhDr. Jana Lengová, CSc.
za petičný výbor

15. novembra sa uskutočnila v SF tlačová beseda, ktorá bola bezprostrednou reakciou riaditeľa inštitúcie K. Fajtha na výpoveď Ondreja Lenárda z funkcie šéfdirigenta a hudobného riaditeľa Slovenskej filharmónie. Prinášame k nej stanovisko predsedu festivalového výboru BHS prof. Dr. Ladislava BURLASA:

1. Vývin situácie v SF vôbec nie je ovplyvnený činnosťou BHS. Je to samostatný umelecký ústav, s ktorým sa snažíme udržiavať dobrú spoluprácu.

2. Slovenská filharmónia je spoluosporiadateľom BHS, riaditeľ SF je členom Direktória BHS, šéfdirigent je členom Festivalového výboru BHS. Otázky spolupráce alebo sporné problémy bolo a je možné riešiť na pôde týchto orgánov.

3. BHS nenesie zodpovednosť za kritické stanoviská v tlači, tlač neovplyvňuje a ani nemieni tak učiť. Individuálne kritické pripomienky na pôde Festivalového výboru majú interný charakter a mali by prispievať k udržiavaniu kvality festivalových programov. Otvorená diskusia by tu mala byť samozrejmosťou.

4. BHS každoročne podáva správu o umeleckých výsledkoch i o hospodárení na Ministerstvo kultúry SR, ktoré BHS financuje. V dôsledku toho je práca organizátorov festivalu absolútne transparentná a kontrolovateľná.

5. Kategoricky demenujem podozrenie zo zámerných a účelových útokov na Slovenskú filharmóniu. Bratislava, 15. 11. 1995

Prof. Dr. Ladislav Burlas,
predseda Festivalového výboru BHS

Sviatok jazzu

BJD 20.-22. október

(Dokončenie zo str. 1)

švajčiarskeho gitaristu **Benoita Piccanda** pripomínala skôr garážový heavy metal, ako jazz. Našťastie väčšinu vystúpenia iba nečinne postával na javisku. Podobne nevýrazne sa prejavil nemecký hráč na klávesové nástroje **Christian Gutfleisch**, ktorý ako by sa neustále snažil o sólo, čím sa úplne vzdialil od ostatných hráčov. V speve **Gabrielly Kummer** sa ťažko dala nájsť akákoľvek spoločná črta s jazzom. Vystúpenie B. P. Projectu postúpilo predovšetkým jazzovú spontánnosť.

Druhú polovicu večera doslova odpálil **Oláh Kálmán Sextet z Maďarska**. V skladbách, ktorých autorom a aranžérom je klavirista **Oláh Kálmán** vyniklo precízne rytmické čítanie hráčov, vďaka ktorému malo vystúpenie úžasný ťah. Skladby využívali okrem tradičných jazzových prvkov aj latinsko-americké tanečné rytmické podklady (samba). Prednosti Oláha Kálmána spočívajú najviac vo vycibrenom farebnom čítaní akordickej sadzby a v originálnom rytmickom využití akcentov. Dokonalou technikou, rýchlosťou, temperamentným prejavom sa preukázal kontrabasista **János Egri**, ktorý bol nielen spoľahlivou rytmickou a harmonickou oporou, ale ktorý svoju improvizáciu inenciu aj predviedol v rozsiahlom, technicky bohatom sóle. Výrazným oživením vystúpenia Sexteta bol **bubeník Elemér Balázs**, ktorého dravé breaky a protirytmy spoľahlivo viedli celú kapelu. Kapela okamžite nadviazala kontakt s

obecenstvo aj bezprostredným vystupovaním, preto len logickým vyvrcholením bol prídavok.

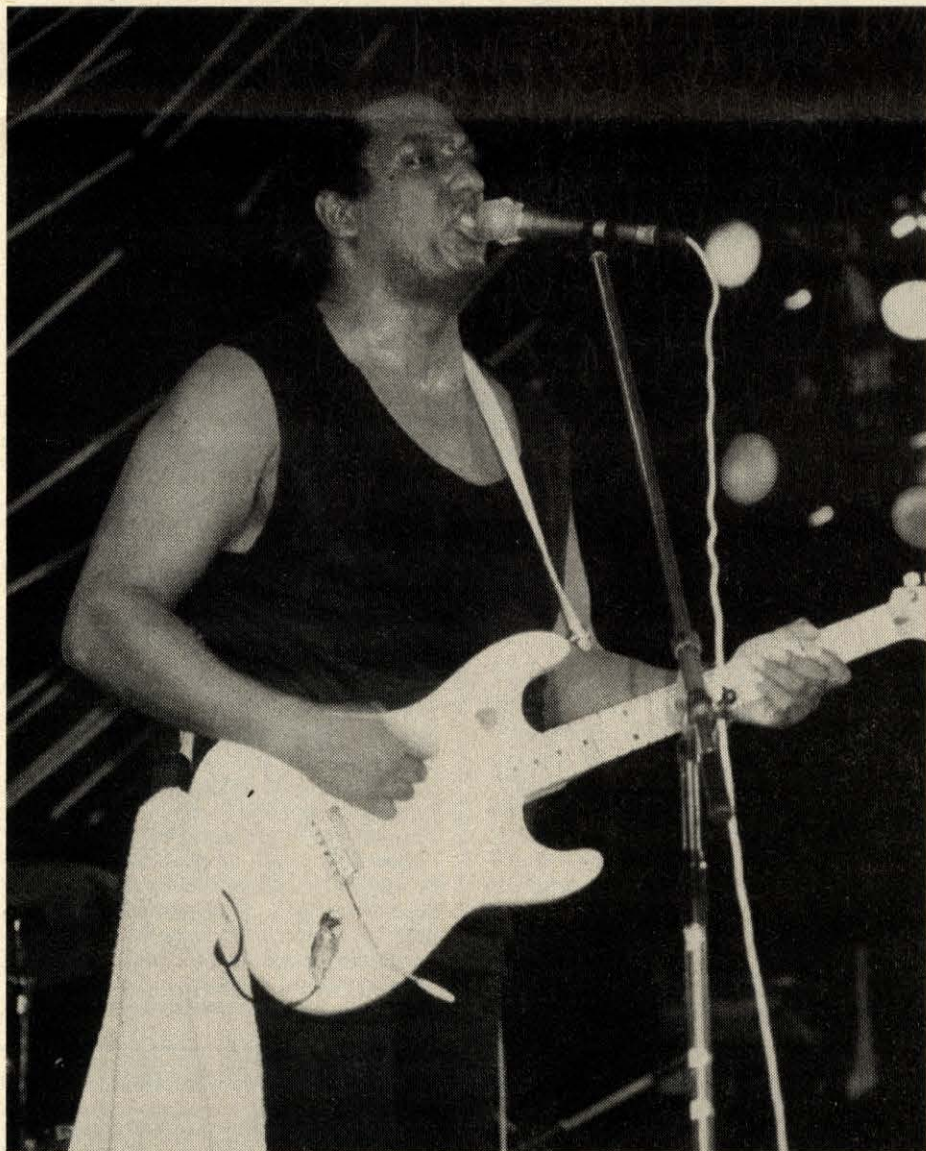
Úvod druhého večera patril **Tentetu Matúša Jakabčica**, jedného z najagitnejších slovenských jazzových hudobníkov, úspešných aj v zahraničí. Tentet predstavil Jakabčicov absolventský koncert na Berkley College of Music v Bostone, ktorý okrem jednotvárných skladieb obsahoval aj dve rozsiahle polyštýlové cyklické kompozície s navzájom rytmicky a metricky kontrastnými časťami využívajúcimi napr. aj neobvyklý valčíkový rytmus. Napriek väčšiemu rozmerom tieto skladby pôsobili súdržným dojmom a poskytli obecenstvu veľa zaujímavého - od rýchleho striedania jednotlivých sol a rytmov, cez súhru rôznych nástrojových kombinácií až po plný orchestrálny zvuk. Ich dominantou boli predovšetkým melodicky výrazné témy. V protiklade k prvému dňu Juraj Bartoš tentoraz vynikol v expresívnych, technických rýchlych sólach, čím bolo charakteristické aj využitie ostatných nástrojov - najmä amerického saxofonistu **Shawna Loeschera**, ktorý prejavil aj cit pre mäkký lyrický tón v bluesovo ladených časti poslednej časti.

Pravé jazzové „jamovanie“ predviedli na javisku **Little Egoists** - americko-poľská formácia saxofonistu a speváka **Mareka Stryszowského**. Celý výkon kapely bol postavený na perfektnom rytmickom sprievode **bicích Erniera Adamsa** a harmonickej, só-

Veľmi ťažko je zhodnotiť vystúpenie medzinárodného zoskupenia **Red Eagle Jazz and Blues Band** a už úplne nemožné je nájsť jeho akúkoľvek spojitosť s jazzom. Skupina predviedla amatérske „skladby“ s donekonečna sa opakujúcimi frázami. Väčšinou sa snažili o imitáciu rytmu and blues, reggae a iných štýlov na veľmi nízkej úrovni. Výkon v Nemecku uznávaného speváka **Raya Fricka** sa dá zhodnotiť jedine ako podpriemerný, nevýrazný, navyše intonačne neistý. Kapela priviedla zábavu, ktorú rozprúdili predchádzajúce skupiny na bod mrazu. Už len samot-

teľné tanečné až pantomimické prvky... tým všetkým nám Jiří Stivín opäť dokázal, že ešte vždy je kreatívny a flexibilný. Nočným spevom (názov kompozície), nás voviedol do tmavej noci plnej atrakcií, Baladou o očiach pani Topičovej, stelesnil svoj zmysel pre poetický humor, evergreenom Black Orfeus charakterizoval svoje veľmi výrazné estetické čítanie (skladbu nazval sexuálnou piesňou). Ublížili by sme ale čitateľom, keby sme nepozornili na gitaristu zo Stivínovho kvarteta - **Luboša Andršta** a jeho citlivé frázovanie, zmysel pre blues, nekonečné, každým momentom nápadité improvizácie... Fanúškovia menšínovej hudby sa zmietať v príjemnom idealistickom snení a túžbe po epistéme, až kým...

Až kým ich z tejto transcendentálnej atmosféry kruto nevytrhli **Dixie Gang z Portugalska**. Zahráli nám netradičnú nôt, skôr dosť krčovitú a apaticko nudnú z hľadiska záujmu hudobníkov o dianie navôkol. Najšpecifickejšie rozhodne pôsobili: duchom „mimorytmický“ **H. de Sousxa (bicie nástroje)** a **S. de Oliveira (banjo)** s pohľadom do predľakej prázdnoty... Skrátka, skôr tak skupina do foyer, ktorá by okrem piva a pôvabných, večne sa usmievajúcich slečien, ponúkajúcich cigarety spríjemnila fajčiarske prestávky.

Hiram Bullock

publikom, ktoré si na záver vytlieskalo svoju odmenu.

Vrcholom prvého večera bola jedna zo svetových jazzových speváčok - **Betty Carter (USA)**, ktorá spolu so sprievodnou kapelou dala obecenstvu jasne najavo, odkiaľ jazz pochádza. Špecifikou vokálneho prejavu Betty Carter bolo veľmi hlboké precítenie, opierajúce sa o prirodzené danosti jej hlasu a bohatú výrazovú techniku. Preto v jej podaní silným dojmom pôsobili najmä melodicky výrazné skladby. Avšak ani v rytmickej precíznosti, akcentovaní a prízvukovaní hlasu v ničom nezaostávala v duu s kontrabasom. Počas vystúpenia bola na javisku ústrednou postavou, ktorá usmerňovala ostatných veľmi mladých hudobníkov. Okrem dokonalého hudobného prejavu si Betty Carter získala

listicky vedenej línie šesťstrunovej basgitary. Na javisku zvlášť vynikal hutný zvuk bicích vďaka náročnému využívaniu celej súpravy. Ernie Adams, ktorý bol skutočným zjavením, vo vyše šesťminútovom sóle zašiel až za hranice ľudského vnímania a chápania, využívajúc obrovský arzenál improvizovaných postupov, technických kúskov, dynamicky kontrastných úsekov, až po hru holými rukami. Zvláštnym melodickým myslením a rytmicky kontrastnými nápadmi sa v improvizáciách predviedol **Sebastián Bernatowicz**, hrajúci v sprievodných úsekoch s citom pre vytváranie harmonického pozadia. Riadiacou postavou na javisku bol saxofonista Marek Stryszowski, ktorý okrem suverénneho ovládania nástroja predviedol v úvode vystúpenia rytmicky presný scatový spev.

Betty Carter

Snímky P. Erdziak

ný pohľad na hudobníkov bol zdrcujúci - Ray Frick väčšinou postával pasívne na pódiu alebo sedel vedľa neho a ani ostatní hudobníci neboli príliš zaujatí tým čo hrajú. BJD '95 dostali poriadne zaucho!

Ako vrchol večera a snáď aj celého festivalu vystúpili americkí **Steps Ahead**. Už prvá skladba jasne ukázala, že na pódiu stoja mladí profesionálni hudobníci pod vedením skúseného **vibrafonistu Mikea Mainieriho**. Pevný rytmický základ bol opäť suverénnou záležitosťou černošského bubeníka **Rodneyho Holmesa** so strojovo presným tepom a veľmi hustým využívaním celej súpravy. **Saxofonista Donny McCaslin** prekvapoval rýchlosťou, veľkou dynamickou škálou a úžasnou výdržou v dlhých sólach. Jednou z najväčších postáv festivalu bol u nás už známy **klavirista Dave Kikoski** hrajúci v nezvyčajnej pohode. Jeho originalita spočíva predovšetkým vo veľmi pohotovej improvizácii a virtuóznej hre s prakticky neobmedzenými technickými možnosťami. Hra Mikea Mainieriho vynikala citom pre výraz a dynamiku, rytmickou presnosťou, množstvom využívaných techník a najmä dokonalosťou. Všetky zručnosti hudobníkov preverili rýchle skladby s neustálymi metro-rytmickými zmenami.

Dvere posledného dňa Bratislavských jazzových dní otvoril s jasne cholerickým temperamentom známy multiinstrumentalista **Jiří Stivín**. Čistý, iskrivý tón jeho flauty, muzikalita zrodená z prapodstaty bytia, lyrické témy či divoké virtuózne pasáže, práca s tempom ako dôležitým elementom tektoniky, originálne sólové introdukcie, či neodmysli-

A potom bolo zrazu v sále poriadne horúco, čo zapríčinilo vystúpenie **Hirama Bullocka** a jeho skupiny. Všetko živé i neživé dýchalo atmosférou pravej, nefalšovanej show a opäť sa potvrdilo, že obecenstvo miluje spoluprácu a komunikáciu. Hudobníci chvíľu trvalo prebrať ľudí z letargie (snáď len s výnimkou jedného fanatika-extatika vyskakujúceho tesne pred pódium do obdivuhodných výšok, počas celého koncertu). Neprekomplikovanosť harmonického materiálu, hutné improvizácie a rockové momenty, a capella introdukcia, vynikajúca hlasová kvalita H. Bullocka, paródia, svojský, ale originálny tanec, promenáda pomedzi divákov, interpretácia poležiačky, záver bol už pre slovenské publikum snáď úplne mimo normy: kotrmelce na pódiu (obdivujeme jeho fyzickú kondíciu).

Pomerne netrpezlivo, s nemalou dávkou napätia a s istým vzrušením, som očakávala moment, keď sa na pódiu konečne objaví početný orchester z Rakúska (14 členov) - **Vienna Art Orchestra** (tajne dúfam, že okrem mňa sa nevedela dočkať aspoň trištvrťina sály). Hudobníci na čele so švajčiarskym dirigentom a aranžérom **Mathiasom Rüeggom** nám predstavili avantgardné ponímanie jazzovej histórie v programe s názvom **Nine Immortal NonEvergreens for Eric Dolphy**. Využitie nástrojovej techniky a ľudského hlasu v extrémnych registroch a polohách, práca s tempom, tichom a farbou ako dôležitými prvkami konštrukcie, improvizácia ako cieľový, významový prvok, no a napokon samotná forma, ktorá tradíciu odporuje a zosobňuje nie len partitúru, ale aj náhodou.

ZUZANA VACHOVÁ

Mladí ako súčasť festivalu

Po mnohých viac-menej neoficiálnych diskusiách o opodstatnenosti MTMI ako súčasti BHS, táto medzinárodná prehliadka mladých interpretov v Bratislave predsa len zostala. Pre tých, ktorí sledujú jej jednotlivé ročníky a v pamäti majú mnohé koncerty a mená mladých adeptov koncertného umenia, z ktorých sa viacerí radia dnes medzi medzinárodnú špičku, je tento fakt zaisto potešiteľný. Pre tých, ktorí tomuto podujatiu fandia menej, mohla byť tohtoročná tribúna mladých interpretov dôkazom tvrdenia o tom, že mladá, vo viacerých prípadoch ešte nezrelá interpretačná výkonnosť neprospeievajú lesku a úrovni renomovaného hudobného festivalu. S takýmto názorom môžeme súhlasiť len veľmi ťažko. Nielen preto, že i podľa prirodzených zákonitostí má každé pravidelne sa konajúce podujatie nárok popri „úrodných“ a mimoriadne úspešných ročníkoch aj na slabšie, ani preto, že tieto by mali byť potom následne dôkazom prekonanej či zastaralej idey. Skôr preto, že sa častokrát sťažujeme, alebo návale nových podmienok nerozmyslujeme ruššie i to, čo bolo dobré a slúžilo svojmu účelu pri budovaní našej cesty medzi európske kultúrne centrá. I preto, že okrem pomaly už tradične proklamovaných nedostatkov finančných prostriedkov, ako obligátnej „príčiny“ menej vydarených podujatí, nám chýba častokrát trpezlivosť, dôslednosť, profesionalita. Proste, nesiahame po rezervách vlastných, ale po rezervách iných a tak nečudo, že viackrát natrafíme na vzdychoprázdno, v ktorom sa potom vznášame len tak, s nádejou, že to predsa len akosi dopadne. A tak, i napriek tomu, že tohtoročná MTMI sa svojou úrovňou niesla viac-menej v znamení priemeru, nepochybujeme o jej domovskom práve na BHS. Naopak, doprajme podujatiu, tejto individuálnej črte nášho festivalu väčšiu pozornosť, aby sa stala magnetom nielen pre mladých umelcov, ale najmä pre koncertné agentúry a manažerov hudobného života.

Medzinárodná tribúna mladých interpretov '95, konaná pod záštitou UNESCO dostala v rámci BHS svoj časový priestor medzi 9. až 11. októbrom. Do výberového konania, ktoré bolo v Bratislave v marci tohto roku prihlásilo 14 európskych rozhlasových staníc 22 nahrávok. Z nich výberová komisia pod predsedníctvom prof. M. Jurkoviča odporúčala na verejnú prezentáciu 8 sólistov a dva komorné súbory z ôsmich krajín. Medzi prvých sólistov, ktorí sa na prehliadke predstavili, patrili český klavirista Václav Mácha. Jeho polorecitál zaznel 9. októbra v Moyzesovej sieni. V Mácha, poslucháč pražskej Akadémie, v Bratislave predviedol Chopinovu Baladu F dur op. 38, Etudu cis mol op. 10 č. 4 a Etudu f mol op. 25 č. 2 tohto istého skladateľa a výber z Janáčkovho cyklu Po zarostlém chodníčku, I. zväzok. Jeho hra prezrádzala mnohé o jeho nespornom talente i pianistických schopnostiach. Hral bravúrne a ľahko, ale najmä v Chopinovi mu chýbala väčšia prepracovanosť v detailoch a dynamike i vo farebných odtieňoch. Presvedčivejší i zrelší výkon podal v Janáčkovi, ktorý mu je zrejme bytostne i charakterovo bližší. Druhú polovicu koncertu vyplnil poľský violončelista Lukasz Szyrner, ktorý za vynikajúceho a citlivého klavírneho sprievodu nášho Daniela Buranovského uviedol dve sonáty: Beethovenovu Sonátu C dur op. 102 č. 1 a Prokofievovu Sonátu C dur op. 119. V porovnaní s V. Máchom sa L. Szyrner javil ako výraznejšia a zrelšia umelecká osobnosť. Je to dané snád i vekovým rozdielom (je o tri roky starší ako jeho český kolega), ale i celkovým umeleckým naturelom. V oboch náročných opusoch dokázal v plnej miere predstaviť a na vysokej úrovni i prezentovať svoje technické, ale i výrazové danosti. Jeho prejavu nechýbala kultivovanosť, ktorá sa citlivo snúbila s technikou, čistotou intonáciou i štýlovým rozlíšením oboch interpretovaných diel. Všetky tieto atribúty, ktorými mladý poľský umelec disponuje, ho predurčili k tomu, že sa napokon stal jedným z laureátov tohtoročnej Medzinárodnej tribúny mladých interpretov. Prokofieva zaradil do svojho programu aj írsky huslista Michael D'Arcy, ktorý má už za sebou bohatú koncertnú činnosť ako sólista i ako komorný hráč. Za klavírneho sprievodu Nigela Hutchisona uviedol M. D'Arcy 10. októbra najprv Sonátu č.

Jean Paul Penin a Jekaterina Deržavina.

1 f mol op. 80 S. Prokofieva, po ktorej odznela Saint-Saensova Introdukcia a Rondo capriccioso op. 28. Pokiaľ v prvej skladbe dal sólista priestor na prezentáciu svojich predovšetkým výrazových a stavebných daností, v druhej predstavil - najmä svoju techniku husľovej hry a muzikalitu. I keď v oboch skladbách bola uňho evidentná a nie celkom bezvýsledná snaha po hlbšom ponore do sveta interpretovaných diel, predsa len na povrch sa viac predierali vonkajšie znaky ovládnutia nástroja a našťudovaných opusov. Tak jeho Prokofievovi ako aj Saint-Saensovi chýbal individuálny osobnostný pohľad interpreta. Boli sme síce svedkami veľmi korektného a vyspelého interpretačného výkonu, avšak bez dostatočného umeleckého prínosu. Namiesto Anemos Quinteta zo SRN, ktoré malo vyplniť druhú polovicu koncertu, ale z technických príčin (strata fagotu) svoj koncert odvolalo, sme mali možnosť vypočuť si nesúťažné vystúpenie Slovenského dychového kvinteta, v obsadení Marián Turner - flauta, Igor Fábura - hoboje, Jozef Lupáčik ml. - klarinet, Roman Mešina - fagot a Branislav Hóz - lesný roh. Dramaturgia: J.

Ibert: Trois pieces brèves, I. Zeljenka: Dychové kvinteto č. 2, Gy. Ligeti: Šesť bagatel pre dychové kvinteto. Napriek rýchlemu záskoku sa toto naše mladé komorné zoskupenie zhostilo svojej úlohy zdatne, na požadovanej umeleckej i technickej úrovni a tak jeho narychlo zorganizované festivalové vystúpenie splnilo svoj účel i očakávanie. Večer sa MTMI presunula do Koncertného štúdia Slovenského rozhlasu, kde sa za spoluúčinkovania SOSRu, hrajúceho pod taktovkou Neil Varona z USA predstavili dve vynikajúce sólistky: huslistka Sibylle Tschoppová zo Švajčiarska v 2. husľovom koncerte g mol op. 63 S. Prokofieva a česká klaviristka Kateřina Váňchová v 1. koncerte pre klarinet a orchester f mol op. 73 C. M. von Webera. Orchester a dirigent okrem partnerských „povinností“, predviedol na tomto koncerte i Rossiniho predohru Talianka v Alžiri a 2. orchestrálnu suitu M. Ravela Daphnis a Chloé. Vráťme sa však k účastníckam Tribúny. Sympatická a usmievavá mladá švajčiarska huslistka kreovala part Prokofievovho koncertu predovšetkým po stránke muzikálnej a výrazovej ako krehký opus preplnený krásnymi lyrickými pasážami. Svoj kultivovaný tvorivý prejav, vtiesnila do jedného uceleného tektonického celku, dynamicky i technicky vyhrúbeného. A tak sme v jej podaní boli svedkami sviežeho a mladostou poznačeného umeleckého prejavu, ktorý za-

Slovensko úspešne reprezentoval Juraj Bartoš. Snímky T. Borský

Nadja Hóbarth. I keď táto mladá poslucháčka Hudobnej akadémie vo Viedni titul laureátky v Bratislave nezískala, jej polrecitál hodnotím ako jeden z najvýraznejších a najkvalitnejších. Pokiaľ v Mozartovi zaujala čistým štýlovým prejavom, v Debussyho Sonáte sa predstavila ako interpretka disponujúca veľkou dávkou výrazových nuansov, vo virtuóznej Wieniawského kompozícii ako technicky zdatná a talentovaná, ale aj temperamentná huslistka, dravá, ale i zdravo sebavedomá.

Kvarteto Jozefa Elsnera sa v Bratislave predstavilo v zložení Krzysztof Kruźnik - 1. husle, Maurycy Banaszek - 2. husle, Michal Sztycinski - viola a Michal Palzewicz - violončelo. Prvú polovicu ich polrecitálu tvorilo slávne Americké kvarteto A. Dvořáka op. 90, po ňom nasledovalo 8. kvarteto c mol op. 110 D. Šostakoviča. Členovia kvarteta spoluúčinkujú v tomto telese od roku 1990. Majú za sebou teda minimálne 4 roky komornej hry. O to neprijemnejšie v ich podaní vyzneli obe interpretované diela, patriace medzi vrcholné a najnáročnejšie opusy kvartetovej literatúry. Prekvapivá bola nesúrodosť ich zvuku, nedostatočná vzájomná prispôboivosť, ktorej výsledkom boli nedotiahnuté frázy a absencia štýlu. Nedostatky boli i po stránke technickej, intonačnej i výrazovej. Len samotná zanietenosť a muzikalita jednotlivcov bez prísnej disciplíny sú v komornej hre málo postačujúce pre hodnotný interpretačný a umelecký prejav.

MTMI vyvrcholila večerným koncertom v Slovenskej filharmónii, na ktorom sa za spoluúčinkovania Filharmónie B. Martinů Zlín a francúzskeho dirigenta Jeana Paula Penina predstavil, a treba podotknúť, že vynikajúci trubkár Juraj Bartoš, reprezentujúci našu republiku a ruská klaviristka Jekaterina Deržavina. V zaujímavom a pôsobivom Koncerte pre trúbku a orchester Francúza Henriho Tomasiho predviedol J. Bartoš celú škálu svojich interpretačných kvalít: muzikalitu, techniku, čistú intonáciu, zmysel pre tektoniku a farbu, precízny rytmus. Z jeho interpretácie sme mali nielen nezvyčajný umelecký zážitok, ale aj obrovskú radosť a pôžitok. Jeho umelecký výkon príznačne ocenilo nielen prítomné publikum, ale aj porota, ktorá mu udelila titul laureáta, a treba povedať, že zaslúžene. Sklamáním bolo účinkovanie J. Deržaviny v Mozartovom Koncerte pre klavír a orchester D dur KV 537. Očakávali sme ľahkosť, grációznosť a eleganciu. Miesto nich však z koncertného pódiu znel Mozart zvukovo i technicky ostrý a neotesaný, štýlovo posunutý stáby na začiatok 20. storočia, ktorému chýbala nielen kultivovanosť, ale a najmä výraz a potrebné frázovanie a ponor do sveta Mozartovej hudby, z ktorej talentovaný umelec dokáže vylúdiť hotové čaro. A tak po tomto neočakávanom a prekvapivom Mozartovi pôsobila Dvořáková 6. symfónia D dur op. 60 v podaní zlínskych filharmonikov ako príjemný oddych a balzam.

MARTA FÖLDEŠOVÁ

Z elektroakustickej tvorby

V koncepcii tohtoročných Bratislavských hudobných slávností si našiel svoje miesto pre ne netypický a snád aj preto menej navštevovaný koncert elektroakustickej hudby. Zaujímavosťou si na ňom mohli vypočuť päť kompozícií nekonvenčných, ale už známych zahraničných a našich autorov. Napriek prevažujúcemu „chladnému“ štúdióvnemu zvuku väčšiny skladieb dramaturgia tohto večera priniesla zaujímavý výber rôznych autorových predstáv a spôsobov ich technickej realizácie.

Oživením koncertu a zároveň aj zriedkavým zážitkom bola vokálna interpretácia nemeckej sopranistky Signe von Osten.

Opäť zaujal vokálny prejav tejto významnej interpretky hudby 20. storočia, ktorého autentickosť ešte zvyšuje to, že interpretáciu skladieb konzultuje priamo s autormi. Niektorí z nich napísali svoje skladby priamo pre ňu (J. Cage, L. Nono, K. Penderecki, G. Scelsi, O. Messiaen a ďalší). Zo skladieb venovaných Signe von Osten odznela aj slovenská premiéra skladby Iris Szeghy Story s podtitulom Memento. V stručnej ale prehľadnej štruktúre skladby sa prostredníctvom zvukov prírody, ľudského hlasu, dýchania, úryvkov slov a dvojnového hluku dal jasne rozoznať kompozičný zámer - varovanie pred sebazničujúcim konaním civilizácie. Pre mňa však znamenala

táto „náznosť“ skôr mínus ako prínos. Signe von Osten interpretovala túto skladbu zdržanlivo, bez azda potrebnej dávky naturalizmu. V duchu určitej symboliky sa niesla aj skladba Mira Bázlika Balada o dreve pre mg pás sólo, z ktorej bolo oproti prevažne kolážovým skladbám večera azda najviac cítiť tradičnejšiu klasickú orientáciu jej autora (zreteľné štruktúrovanie skladby). „Hudba zo štúdia pre mg pás sólo“ od Petra Zagara bola druhou čisto elektroakustickou skladbou bez účasti speváckeho hlasu. V tejto prichľadnej postmoderne ladenej kompozícii z odlišných zvukových plôch mi chýbalo viac homogenosti i kompozičné prepracovanos-

ti. Záver skladby prináša ako kontrast klasickú prácu s motívom.

U ďalších autorov prevláda oveľa viac rovina vlastnej hudobnej logiky. „Music for the morning of the world“ Murray R. Schafra, najrozsiahljšia skladba večera, uplatňuje obľúbený javiskový prvok - v úvode spevák zapáli sviečky nad svojim partom. V popredí skladby je expresívny vokálny prejav s krátkymi, niekoľkotónovými frázami vo forme dynamického oblúka. Zvukovú kulisu vytvára mg pás, pričom ich vzájomná súvislosť sa snád riadi logikou. Tradičnejšiemu poňatiu sa približovala skladba André Boucourechlieva (1925) „Trits extraits du nom d' Oedipe“ pre spev, klavír, gongy a mg pás. Aj tu je ťažisková expresívna, „blúznivá“ spievanie so sprievodom klavíra a gongov. Zaujímavou vyznela záverečná konfrontácia vokálnej heterofónie a živého speváckeho prejavu.

Zaujímavosťou koncertu bola kvadrofónna reprodukcia, ktorá vťahuje poslucháča priamo do centra deja. No ani toto malé plus nezaplnilo poloprázdnu sálu. ROMAN VALJENT

ORCHESTRE

Tri komorné telesá

Komorný orchester Ferenc Liszta z Maďarska pripravil bartókovský program, ktorý je svojou koncepciou a dramaturgiou dôstojnou poctou veľikánovi maďarskej hudby dvadsiateho storočia. Bartók v podaní maďarského komorného telesa má črty maximálnej autenticity. Vedúci orchestra, huslista János Rolla vedie hráčov k maximálnej technickej precízności aj k výrazovému porozumeniu kompozíciám. **Bartókove skladby**, ktoré orchester predviedol (výber z **Duet pre dvoje huslí, Divertimento a Hudba pre strunové nástroje bicie a čelestu**), zazneli v exkluzívnom predvedení. Orchester ich zahral s plným stotožnením sa s ich vnútorným obsahom, najmä polohy bartókovskej expresivity aj lyrizmu mali veľmi pôsobivo a účinne vypracované.

Fascinujúcim dojmom zapôsobilo najmä predvedenie Bartókovho **Divertimenta**, kompozície, ktorá akoby vypovedala všetko podstatné o stave človeka v súčasnom svete. **Divertimento** je zároveň jednou z prvých „polyštýlových“ skladieb v dejinách hudby nášho storočia. Túto polyštýlovosť, či viacdimenziálnosť štýlového zázemia skladby interpreti vystihli neopakovateľne silne.

Aj Hudba pre strunové nástroje a čelestu mala hlboký interpretačný rozmer, vychádzajúci zo zaangažovanosti všetkých členov telesa.

Škoda, že koncert, ktorý bol venovaný výlučne tvorbe skladateľa, ktorého životné osudy boli spojené so Slovenskom aj bývalým Československom, zaznamenal pomerne malú návštevnosť. Možno by bolo bývalo lepšie, keby orchester vystúpil v Moyzesovej sieni, ktorá tak zaplnená by pôsobila ako veľmi pekne navštívená. Komorný orchester Ferenc Liszta cestoval aj na brniansky hudobný festival. Tam však iba polovicu koncertu venoval Bartókovi - a druhé Vivaldimu. Spojenie náročného a populárneho tam zapôsobilo asi účinnejšie na návštevnosť, Bratislava však zasa mala jednoznačne exklu-

zívny a v každom ohľade festivalový program.

Podobne ako Komorný orchester Ferenc Liszta prišiel s čisto bartókovským programom, **Solistes Européens z Luxemburska** sa prezentovali na BHS s čisto beethovenovským programom. Dramaturgia sa zamerala na **Beethovenove kompozície**, ktoré vznikli okolo roku 1800.

Predohra k Prométeovi je úvodom k scénickej hudbe, v ktorej si Beethoven vyskúšal v tej dobe hojne pestovaný hudobný žáner a zároveň anticipoval, hlavne v oblasti hudobnej tematiky slávnú symfóniu Eroica. **Dirigent Jack Martin Händler** dal predvedeniu Prométea črty korektnosti, ale aj typicky beethovenovského vzletu, ktorý však (pochopiteľne) v tejto skladbe neprepukol ešte v takej umeleckej a obsahovej intenzite ako v tvorcových neskorších, vrcholných dielach.

V **Koncerte pre klavír a orchester č. 3 c mol op. 37** sa predstavil bratislavskému publiku dobre známy a obľúbený francúzsky klavirista **Cyprien Katsaris**. Jeho koncepcia Beethovena vychádzala z romantizujúceho pohľadu na jeho klavírnú koncertnú hudbu. Tretí klavírný koncert interpret naplnil leskom, virtuozitou, noblesou, ale aj príliš silným nádychom romantizmu - v tóne, frázovaní aj celkovom výraze.

Symfóniu č. 1 C dur op. 21 zahral orchester s nadhľadom, virtuózne, efektne, v dobre volených, trochu rýchlejších tempách. Virtuozita hráčov tvoriacich jadro telesa je na veľmi dobrej, rozvinutej úrovni, žiaľ, väčšie dynamické spektrum by dielu pomohlo.

Komorný orchester Mladí slovenskí sólisti hrá v hudobnom živote Slovenska čoraz dôležitejšiu úlohu. Teleso vyniká precíznosťou a snahou o štýlovo presvedčivé tlmočenie interpretovaných diel. Doménou ich repertoáru je tvorba od klasicizmu po súčas-

Cypriena Katsarisa sprevádzali Solistes Européens z Luxemburgu, pod taktovkou Jacka Martina Händlera.

nost. Na BHS (8. októbra) sa mladý orchester predstavil s **dirigentom Mariom Košíkom** v čiastočne populárnejšom a čiastočne závažnom programe akcentujúcom zameranie festivalu na diela klasikov hudby nášho storočia.

Anton von Webern mal na BHS pomerne čestné zastúpenie. Hrala sa tu jeho komorná aj symfonická tvorba. **Symfónia op. 21** patrí k vrcholom jeho tvorby. Nie je ľahké vystihnúť všetky nuansy Webernovej hudobnej reči, najmä jeho fráza potrebuje dlhšie skúsenosti so štýlom jeho kompozícií. A tak **Symfónia op. 21** zaznela síce korektne, ale bez hlbšieho ponoru do efemérneho a na funkciu detailu založeného hudobného sveta rakúskeho skladateľa. Webernova hudba nie je iba chladná konštrukcia, ale aj hudobná výpoveď - veľmi krehká, citlivá jemná. Treba však s uznaním kvitovať snahu mladého telesa, pretože ani renomovanejšie naše súbory Webernove diela nehrajú, takže u nás chýba webernovská interpretačná tradícia.

Zatiaľ čo hudobnosť Weberna je efemérna, takmer rozprávko- a tajuplná, hudobná reč **Dmitrija Šostakoviča** sa vyznačuje dobrou dávkou priamočiarosti a úprimnosti, ba aj komunikatívnosti, žiada sa povedať, keby to slovo nebolo natoľko sprofanované. Šostakovičov **Koncert pre klavír, trúbku**

a **orchester** znel v živom, temperamentnom muzikantskom podaní. Ako sólisti sa predstavili klaviristka **Veronika Lacková** a trúbkar **Rastislav Suchán**. Lackovej výkon znesie najprísnejšie kritériá. Virtuozita sa v ňom organicky spájala s pochopením Šostakovičovho vnútorného sveta, klaviristka veľmi dobre oddiferencovala motorické časti od výrazových polôh naplnených typicky šostakovičovským zmyslom pre humor, iróniu, ale aj sarkastický úšľabok. Trúbkar Rastislav Suchán podal veľmi korektný a miestami inšpirujúci výkon, takže Šostakovič mal vďaka súhre sólistov s orchestrom potrebný lesk a brío.

Keďže vystúpenie Mladých bratislavských sólistov sa konalo v nedelu doobeda, v dramaturgii nechýbali ani odľahčenejšie polohy. Reprezentovala ich **Symfónia č. 19 Es dur KV 132 W. A. Mozarta**.

Vystúpenie telesa zanechalo veľmi priaznivý dojem. Umelecká zodpovednosť sa u nich prirodzene spája so zdravou, niekedy mladistvou dávkou muzikality. Dirigent Košík je umelcom, ktorý má pred sebou sľubnú perspektívu. Jeho gesto je jasné a jednoznačné. Koncepcný a umelecký názor na predvádzané kompozície má črty osobnej zaangažovanosti a premysleného prístupu.

MILOSLAV BLAHYNKA

KONCERTY V DÓME

Dóm svätého Martina sa stal obľúbeným koncertným priestorom. Aj keď je v ňom zima, aj keď časť obecnstva musí počas hudobnej produkcie stáť, aj keď sedenie nie je pohodlné (o to väčšie a intenzívnejšie môže byť sústredenie sa na hudbu), aj keď nastáva problém čo cez prestávku, stal sa svätomartinský dóm vyhľadávaným koncertným miestom. **Barokový orchester Európskej únie s dirigentom Royom Goodmanom** nemal na svojom programe duchovnú hudbu, ale inštrumentálne svetské kompozície barokových skladateľov. Mohol vystúpiť pokojne aj v Redute. Dóm však bol naplnený do posledného miestečka. Koncert telesa zloženého z mladých ľudí vo veku okolo 20 rokov sa stretol s mimoriadnym záujmom obecnstva.

Členovia telesa interpretujú starú hudbu na kópiách dobových nástrojov. Platí to nielen o sláčikových nástrojoch, ale aj o dycho- vých a ďalších inštrumentoch. Napríklad repliky starých hobojev majú neopakovateľný zvuk vyznačujúci sa jemnosťou, maximálnou mäkkosťou, takže, pokiaľ inštrumentalista ovláda aj technické záležitosti prednesu a frázovania, má oživená stará hudba poetické čaro, ktoré je možno dôležitejšie než racionálne presvedčenie seba aj publika o najvyššej možnej autenticite predvedení.

Barokový orchester Európskej únie hrá s chuťou a s úsmevom na perách. Dirigent Roy Goodman je sympatickým umelcom, ktorý k ožiovaniu starej hudby nepristupuje ako k prísne logickému a striktné vedeckému (či vedou podopretému) procesu. V jeho koncepcii nechýba priestor pre čistou zdravú muzikalitu, spontaneitu, pre vyjadrenie individuálneho názoru na predvedenie starej hudby. To je navidomoči inšpiratívne pre teleso, ktoré, hoci je zložené z mladých ľudí, môže sa zaradiť k veľmi dobrému štandardu európskych telies tohto typu.

Hudobné kompozície **H. Purcella, G. Muffata, G. F. Händela, G. Ph. Telemana, J. G. F. Fischera a J. S. Bacha** zneli v inšpiratívnom predvedení, v ktorom sa

vo veľmi dobrej proporcii snúbili štýlová čistota (respektíve snaha o ňu) a chuť muzicírovať.

MILOSLAV BLAHYNKA

V predposledný festivalový deň sa konal v Dóme sv. Martina koncert, v rámci ktorého odznelo sakrálné dielo **N. Jommelliho - La Passione di Nostro Signore Giesu Cristo**. Na interpretácii tohto oratória sa podieľali **Les Talens Lyriques (Francúzsko), Musica aeterna, Camerata Bratislava, sólisti Claire Brua, Robert Expert, Gilles Ragon, Olivier Lalouette a dirigent Christophe Rousset**. Na margo

interpretácie vskutku nemožno mať žiadne výhrady. Bola vynikajúca. Zariadenie takého diela sa zdá byť skôr nedomyslené. Jommelliho oratórium je plné schém, kompozičných šablón a opakujúcich sa hudobných formulácií. Možno, že za účelom koncertného predvedenia by stačila krátka vzorka. Úcta k tradíciám je na mieste len tam, kde je umelecky opodstatnená. Len tie najväčšie oratoriálne diela majú šancu prežiť. Veď napríklad i v duchu symfonického odkazu J. Haydna, či W. A. Mozarta sa napísalo niekoľko tisíc symfonických diel - a predsa sa už dnes nehrajú. Investície do diel starých majstrov musia mať predovšetkým svoje umelecké opodstatnenie.

IGOR BERGER

Les Talens Lyriques s našou Musikou aeternou.

Snímky T. Borský

BRAHMSOVO REQUIEM

Slávne a u nás málo hrávané Nemecké requiem Johanna Brahmsa bolo nepochybne jedným z festivalových magnetov. Slovenská filharmónia, Slovenský filharmonický zbor (zbormajster Jan Rozehnal), sólisti Maria Venutiová (soprán) a Thomas Mohr (barytón) spojili svoje umelecké sily a pod taktovkou nemeckého dirigenta Enocha z Guttenberga pripravili koncert, ktorý síce nebol festivalovým vrcholom, ale mal všetky črty umeleckej korektnosti a zodpovednosti.

Postaviť tektonickú koncepciu Brahmsovho rozsiahleho a z hľadiska výpovede náročného diela nie je jednoduché. Requiem sa odvíja v reflexívnych, meditatívnych polohách, okrem záveru chýbajú v ňom rýchle a dramaticky účinné časti. Dirigent z Guttenberga dal predvedeniu jednotný ťah, potrebné výrazové parametre, hlbku citu aj meditativnosť reflexívnych polôh. Brahmsovo Requiem malo dôstojný charakter, bolo výpoveďou o posledných veciach človeka bez efektných teatrálnych gest, bez okázalého pátosu. Znelo zvnútorne a maximálne oprostene. Dirigent sa stretol s veľmi starostlivo pripraveným zborom a s celkovo dobre pripraveným orchestrom. Na niektorých miestach by sa od orchestrálného telesa žiadala väčšia miera zaangažovanosti.

Sopranistka Maria Venutiová má kultivovaný prednes, jej hlas má na Brahmsa trocha jasné, svetivé zafarbenie. Barytónista Thomas Mohr podal štýlovo verný a presvedčivý výkon. Brahmsovmu posolstvu dobre rozumie.

Budúci rok uplynie 450 rokov od úmrtia Martina Luthera, ktorého preklad Písma sa stal Brahmsovi podkladom na zhudobnenie Nemeckého requiem. Možno, že sa s predvedením monumentálneho diela mohli rok počkať - a vyznela by ako pocta veľkému reformátorovi. Na druhej strane myšlienkový svet opusov typu Nemeckého requiem sa aktualizuje v podstate v akýchkoľvek podmienkach, takže opodstatnenie uviesť ho aj na 31. BHS je celkom logické. Pripomenúť si Nemeckým requiem koniec druhej svetovej vojny má takisto zmysel.

MILOSLAV BLAHYNKA

ABRAHÁMOVINY OPERY ŠTÁTNEHO DIVADLA V KOŠICIACH

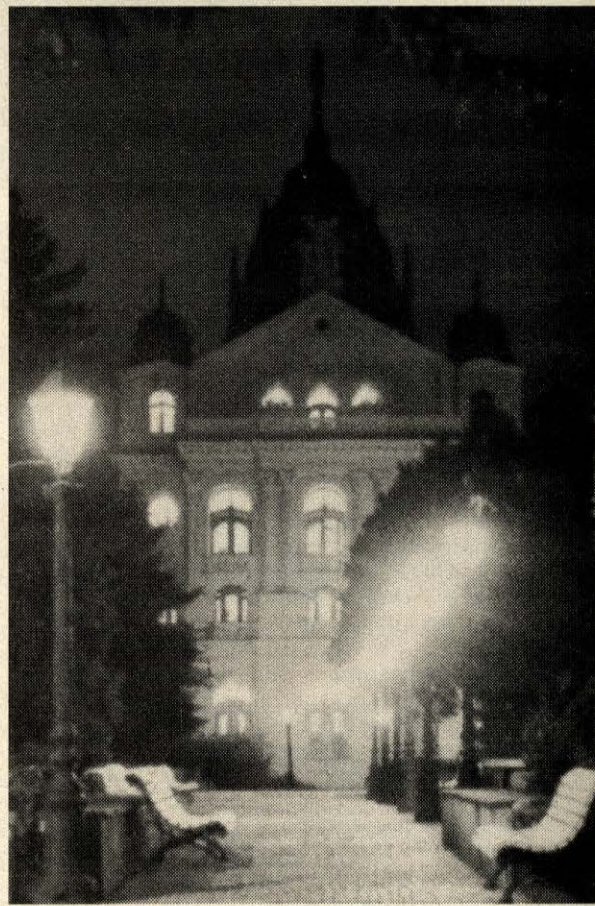
Súčasťou vzácného jubilea, akým bezo sporu je 50 rokov od konštituovania stálej východoslovenskej scény v Košiciach, bola i premiéra operety *Polská krv Oskara Nedbala* (27. 10.). Zmeškala len o pár dní historický dátum 6. október, kedy v roku 1945 začala svoju činnosť opera Východoslovenského národného divadla a otvorila svoju prvú sezónu práve *Polskou krvou*.

Oficiálne jubilejné oslavy, rozložené do troch dní (4.-6. 10. 1995) prebehli skromne, až domácky. Poobedia boli vyhradené besedám s členmi (i bývalými) jednotlivých súborov, ktoré uzatvárali celovečerné predstavenia. Balet uviedol *Labutie jazero*, činohra *Žobrácku operu* a operný súbor *Aidu*.

Polstoročnému divadlu zablahožela a listom ospravedlnil svoju neprítomnosť **Andrej Chmelko**, blízky spolupracovník Janka Borodáča, prvého košického riaditeľa a po jeho odchode do Bratislavy i jeho nástupca na riaditeľskom poste (1953-1969). Operný súbor osobnou účasťou pozdravil hudobný skladateľ **Tibor Andrašovan** (jeho spevohru Na Zemplíne uviedla opera 14. 11. 1986 a baletný súbor pripravuje premiéru Slovenských tancov). Z ďalších režisér **Branislav Kriška** odštartoval ako čerstvý absolvent divadelnej fakulty JAMU v Brne svoju profesionálnu kariéru práve v Košiciach v sezóne 1953/54. S jeho menom a pôsobením sa spája dramaturgicky veľmi zaujímavé a inscenačne progresívne obdobie košickej opery. Z asi 30 oper a 10 operiet, ktoré tu režíroval, písali zlatú históriu dejín hudobného divadla v Košiciach najmä Janáčkova *Jej pastorkyňa* (1958), Fibichova *Búrka*, uvedená prvý raz na Slovensku (1961), Prokofjevova *Zásnuby v kláštore*, uvedené tiež prvý raz na Slovensku (1961), Beethovenov *Fidelio* (1962), *Zmätok v Efeze* Išu Krejčího (1963), Cikkerovo *Vzkriesenie* (1963), ale i *Mister Scrooge* (1984), či Pucciniho *Turandot* (1965), ktoré režíroval už ako hosť. Sprejádala ho manželka **Jolana Koronská-Krišková**, ktorá v rokoch 1958-1967 vzbudzovala zaslúženú pozornosť najmä v operetných úlohách. Jednou z najlepších bola Helena v *Polskej krvi* (1962), režírovanej nenapodobiteľným Karlom Smažikom. Nechýbala zakladajúca sólistka **Ružena Kustrová-Pichlerová**. Ani jej neuveriteľných 85 rokov nezahradili osobitý divadelný šarm umelkyne, pamätníčky jednej z najprvších. Osobný pozdrav pani **Fischerovej** bol zároveň spomienkou na prvého šéfdirigenta, skladateľa a zakladajúcu osobnosť košickej opery - **Karola Fischera**. Z najstarších - zakladajúcich členov opery v r. 1945 (prítomných i na be-

sede) je ešte stále spevákky aktívny **Július Regec** (v súčasnej inscenácii *Polskej krvi* stvárnil úlohu Gorského). Tohoto dlhoročne vitálneho sólistu (vytvoril okolo 75 operných a asi 30 operetných postáv) sprevádza umelecká povest stále pohotového a disponovaného sólistu (pre ktorého sa nikdy nemuselo odrieknuť predstavenie). Je možno zaujímavé, že v košickom divadle sa etablovala i umelecká rodina Hanákovcov. Dlhoročná sólistka **Božena Hanáková** vystupovala na javisku ŠD ešte so svojou matkou **R. Kustrovou** (ba dokonca v troch inscenáciách *Polskej krvi* - 1955, 1962 a 1974 si spolu zahrli matku s dcérou). Oslavy zahájila vernisáž výstavy obrazov **Jána Hanáka**, scénografa, ktorý ako jeden z prvých opustil výtvarný realizmus. Ich dcéra **Danica** je kostýmovou výtvarníčkou. Partnermi Boženy Hanákovovej, zatiaľ neprekonanej subrety boli vynikajúci, zatiaľ stále bez konkurencie mladokomici - **Jozef Konder** (bezkonkurenčný Célestín 1955), ktorý bol neskôr dlhoročnou oporou košickej opery v najväčších operných úlohách a **Ladislav Pačaj**, ktorý si ešte aj v súčasnej *Polskej krvi* zahrál Mirského.

Operný súbor zakladali sólisti **Mária Perslová**, **Gizela Veclová**, **R. Kustrová**, **Ružena Horská-Hudeková**, **František Hudek**, **Miloš Ježíšek**, **Jozef Staník**, **Karol Ondrejko**, **Vladimír Vrána**, **Jozef Hromádka**, **Olga Rovenová**, **Hynek Rohan**, **Olga Tkáčová**. Po odchode niektorých z nich ešte koncom 40-tych rokov posilnili súbor svetobežník **Enrico Manni** a **Imrich Godin**. Z členov zboru vyrástli na menších úlohách silné sólistické osobnosti akými boli **Jozef Konder**, **Július Regec**, **Anton Matejček**, **Jozef Remiškovský**, **Anton Hucík**. Z prvých absolventov bratislavského konzervatória zažili mnohí najväčší rozkvet tvorivých síl práve v ŠD: **Anna Poláková**, fenomenálny **Imrich Jakúbek**, **Olga Golovková**, **Eva Šmáliková**, **Helena Štubňová**, **Gejza Zelenay**, ale i ďalší ako **Gita Abrahamová**, **Oswald Bugel**, **Ladislav Neshyba st.**, **Eliška Pappová**, **Mária Adamcová**, **Juraj Šomorjai** a mnohí iní. Popri dirigentovi **K. Fischerovi** operný súbor zakladal tiež **Radovan Fest-Spišiak**. Post šéfdirigenta sa ale stabilizoval až po príchode **Tibora Freša** (1949/50), keď pred ním tu krátko pôsobil **Juraj Viliam Schöffler** a **Miloš Konvalinka**. V Košiciach na sklonku života pôsobil aj **Josef Vincourek**, učiteľ Frešov a výrazná umelecká osobnosť. Aj jedna z najvýznamnejších a svojbytných dirigentských osobností, ktorá stála na čele súboru dva razy (1955-1958 a 1967-1982) - a vyvorala hlbokú brázdou umeleckého rozmachu - **Ladislav Holoubek** - bol žiakom J. Vincourka. **Josef Bartl** uviedol v Košiciach prvú *Krútnavu* (1953), dirigovali tu aj Talichovi žiaci **Ján Kende** a **Zdeněk Bílek**. **Boris Velat**, súčasný šéfdirigent je členom súboru už od r. 1953. **Štefan Gajdoš** sa

zas podieľal na najlepších úspechoch operety. **Kornel Hájek** bol od r. 1949, po odchode **Juraja Šeregijsa**, až do svojho tragického skonu (1968) prvým profesionálnym režisérom, s novým výtvorne-symbolickým pohľadom na inscenáciu. Dodnes patria jeho preklady libret k najlepším. *Nabucco* bolo prvýkrát uvedené na Slovensku v jeho slovenskom preklade v Košiciach, aj v jeho režii, podobne ako i *Unos zo Serailu* (1949). Po režisérke **Drahomíre Bargárovej** a podnetnom **Mariánovi Chudovskom** krátko pôsobila na tomto v súčasnosti neobsadenom poste aj **Blažena Hončarivová**.

Za polstoročie uviedol spevoherný súbor 251 premiér, z toho 177 operných (od oper raného baroka až po opery 20. storočia). Zvyšok tvoria operety, muzikály a spevohry.

Verím, že operný súbor, ktorý v súčasnosti prežíva generačnú výmenu, stojí po rokoch umeleckej stagnácie pred obdobím umeleckej stabilizácie i dramaturgickej prezieravosti a nápaditosti.

DITA MARENČINOVÁ

Dracula: sporné dielo v pompéznom tvare

O tom, že muzikál je dnes neodmysliteľnou súčasťou divadelnej ponuky, už nemožno pochybovať. Po veľkých i menších západných metropolách tento trend statočne sleduje Praha i Bratislava. Ba myslím si, že v „odklínaní“ donekonečna u nás tabuizovaného žánru obe mestá držia spoločný krok. Hoci počtom produkcií a vo využití netradičných priestorov majú Pražania náskok.

Či náskok v zmysle kvality dosiahli uvedením nového muzikálového projektu z bombastickou reklamou a atraktívnym titulom *Dracula*, o tom si dovoľm zapochybovať. Českí tvorcovia diela **Karel Svoboda** (hudba), **Zdeněk Borovec** a **Richard Hes** (libreto) si postavili cieľ na hranici splniteľnosti. Pokúsili sa prerobrať Stokerov rovnomenný román do hororovo-romanticko-filozofického hudobnodivadelného tvaru, pričom dejový obľúk mal obsiahnuť „nekonečný“ život hlavného hrdinu od polovice 16. storočia až do neurčitej budúcnosti. V tomto časovom zábere, rozdelenom do troch základných epoch (quasi dejstiev), sa mení i tvár *Draculu*: od krutého bojovníka, prekliateho k večnému životu a nekonečnej túžbe po krvi, cez filozofa, manžela, milenca, vampíra až po bytost hľadajúcu vykúpenie z bezvýhodiskového stavu. Dejom nabitá predloha s množstvom fantas-

Okrem J. Bednárika a R. Geriho Slovensko reprezentovala aj mladá sólistka **Katarína Hasprová**

tických situácií a filozofických podtextov zaujala režiséra **Jozefa Bednárika** natoľko, že azda prehliadol problematiku hudobného podkladu a nevyváženosť architektúry diela.

Svobodova hudba silne pripomína „sladák“ 70. a 80. rokov, čo však nie je jej hlavným sporným bodom. Viacero kantilén je vskutku lahodných. Kameňom úrazu je skladateľova neschopnosť dať jednotlivým číslam pečať hudobnej charakteristiky postavy, inými slovami, Svoboda ostal v polohe autora hitov, nie však

divadelne mysliaceho tvorcu. A to i napriek tomu, že partitúra je „prekomponovaná“, jednotlivé piesne, dvojspevy a ansámby sú prepojené quasi recitatívom. Hudba najmä v prvej polovici pôsobí fádne, má málo dramatického vlnenia a svojráznej invencie. Po prestávke, ktorá je po 26 číslach priam vykúpením, spočiatku dielo nadobúda novú dynamickosť, no po krátkom oživení (28. a 29. obraz) je znova v zajatí vlastného kliše. Pozitívnu stránku *Draculu* sú rýmované texty, ktoré dokážu byť veľmi poetické a vtípné.

Hudobný a libretistický deficit v mnohom preklenula réžia Jozefa Bednárika. Podržala si svoje základné rukopisné znaky, no v inej teamovej konštelácii - so scénografom **Danielom Dvořákom** a kostýmovými výtvarníkmi **Theodorom Pištěkom** a **Gitou Marcolovou** - sa časť obligátnych rekvizít neobjavila. Príbeh *Draculu* rozohral Bednárik s jemu príznačnou mnohovrstevnou spektakulárnosťou, vypočítanými efektami, a bujarou atmosférou na hranici gýča (áno, aj to patrí k muzikálu), ale tiež s precíznym modelovaním charakterov postáv. Dvořáková pompézná scéna (stála údajne 7 miliónov Kč) je schopná neuveriteľných variácií, rýchlych premien a občas ju umocňuje i projekcia. Bednárik ju, samozrejme, dokonale

zuzitkoval, podobne ako celé pohybové dianie v choreografii známeho **Richarda Hesa**.

Zaujímavosťou je riešenie hudobnej stránky produkcie. Orchester sa nachádza v zvláštnej miestnosti Kongresového centra (bývalého Paláca kultúry) a s javiskom je v kontakte pomocou monitorov. Časť hudby je nahratá na páse, väčšina, vrátane všetkých sólistov, je živá. **Rudolf Geri** ako skúsený muzikálový dirigent a Bednárikov bratislavský tvorivý partner sa diela zhostil bezchybne, samotnú partitúru však jeho vklad ovplyvniť nemohol.

Popri réžii *Draculu* najväčšími pomohli speváci. Okrem protagonistov nemožno obísť výrazné hlasy **Tomáša Trapla** (kňaz), **Pavla Vítka** (Steven) a **Richarda Genzera** (Nick). Titulnú rolu stvárnil klasicky školený **Daniel Hůlka**, barytonista z opery v Ústí nad Labem. Jeho impozantný zjav, herecký temperament a vokálny potenciál pomohli sformovať komplikovaný profil *Draculu*, aj keď „chruplavý“ tón nemusel byť jediným charakterotvorným znakom. Slovenské železko v ohni, **Katarína Hasprová**, sa v dvojpostave presadila ako profesionálne pripravená muzikálová spevákka, u ktorej je vo vzácnnej zhode herecko-pohybový prejav a pôsobivo sfarbený hlas. Jedinčnú, do rafinovaných detailov vybrúsenú štúdiu priniesol na javisko **Jiří Korn** (Šašek, sluha a profesor), no absolútnou hviezdou inscenácie je **Lucie Bílá** ako Lorraine. Jej osobnosť, zjav, hlas, tanec dávajú spolu plnokrvnú kreáciu, ktorá razom zatieni všetky problémy diela. Pre tak nákladný projekt, ako je *Dracula* v pražskom Kongresovom centre, to predsa však asi nestačí.

PAVEL UNGER

JAZZOVÍ EXHIBITIONISTI V LÓŽI

Na medzinárodnom jazzovom koncerte v koncertnej sieni Slovenskej filharmónie sa zhrkli, ako to už býva zvykom, rôzne vekové kategórie a sociálne sféry: skutoční fanúškovia jazzu, pubertáči, dobrosrdeční postarší páni, silene sa usmievajúcí snobi v róbach. A všetci tí, čo sedeli na balkóne, mali o zážitok viac: krásny výhľad na lóžu, v ktorej sa usadila traja mladí ľudia - intelektuáli - v takmer gillespieovsko - originálnych košeliach a hippisáckych nohavičiach. Aké však bolo ich prekvapenie, keď na scénu prišiel švajčiarsky klavirista **Eugen Cicero** spolu s mladým rumunským basgitaristom **Decebalom Badiom** a ich repertoár obnášal virtuózne kusy vážnej hudby od baroka až po romantizmus(?). V sieni sa rozliehali bohaté ozdoby Scarlattiho skladieb, vraj nápaditý Mo-

zart, Beethoven, Chopin...

E. Cicero, predstaviteľ tzv. Rokoko jazzu interpretoval Chopinovce valčíky spôsobom, za ktorý by sa nemusel hanbiť ani Zoltán Kocsis (uznávaný interpret Chopina). Občas sa v skladbe vyskytol akýsi motív, alebo skôr len rytmická obmena, ktorá zavaňala jazzom (situácia v lóži - mladí vo vytržení), ale inak všetko prebiehalo podľa Chopinovskej koncepcie (lóža - mladí v šoku). A potom prišiel tzv. „snobský mix“, pravdu povediac, obávala som, sa ho: Mozart - Turecký pochod, Beethoven - Sonáta mesačného svitu... Obecenstvo - vo vytržení, mladí v lóži - ešte stále šok a jeho charakteristické príznaky: neprítomný pohľad, strnulá motorika, nulová komunikácia. Modulácie z hitu do hitu a prvky paródie dokonale rozprúdili krv

prítomných a odoslali ju až kdesi do bodu varu, ťažko sa dýchalo. Mne nie... Zaujala ma však technická zručnosť klaviristu a jeho fenomenálny kombinačno-psychologický prístup.

O neuveriteľne výbornú náladu sa postarala černošská spevákka z Holandska - **Lils Macintosh** (debutovala v muzikáli *Hair*, vyšlo jej CD *It's not perfect to be easy*). Zamatový, zastretý až chruplavý hlas, práca s farbou počas jediného tónu, jemné dynamické odtiene (určite by boli aj jemnejšie, ale technici akosi nevládli svoju úlohu a dovolili, aby iné nástroje vynikli nad týmito nuansami). Všetko to bolo okorené o tanečné kreácie (nie amatérske!) a, samozrejme, krásnosmutnú spomienku na Billy Holiday (pieseň *God Bless The Child*). Jej pamiatke spevákka venovala spomenuté CD a je jej veľkým vzorom, ako sa zdôverila obecen-

stvu.

Zo svojej vlastnej kompozičnej dielne uviedla 2 skladby: *Down in New Orleans* a *Wild Crazy Lady* a to sa už mladí v lóži absolútne uvoľnili (a pravdepodobne bez Silovej metódy), kvalitne sa natriasali, lúskali, dupotali...

Najžiarivejšou hviezdou večera bol, podľa môjho názoru, rakúsky saxofónista **Harry Sokal**. Nielen jeho technika hry, ale aj lyrický prejav a experimentálne prvky v „dusivých“ free-jazzových frázach, boli najobsažnejšie a najoriginálnejšie medzi všetkými účinkujúcimi hudobníkmi. Invenciou prekvapovala aj spolupráca saxofón - spev. Všetky interpretové danosti sa snád najvýraznejšie sklbili a vynikli v skladbe M. Santamariu Afro Blues.

Zaujalo aj sólo **Jozefa „Doda“ Šošoku**. Jeho bohatá súprava perkusii, najväčšia priestorovo aj druhovo, vyvolala u poslucháča akýsi ezotericko-experimentálny pocit (hlavne zvony a gongy...).

Nuž teda, takýto to bol koncert... mladí v lóži sa spotili, snobi sa takmer udušili v zadychanom priestore, vnímanie pubertákov v polovici rezignovalo. Skrátka - nestranný pozorovateľ a sociológ by si rozhodne prišli na svoje.

ZUZANA VACHOVÁ

Pohl'adnica z Hamburgu

IRIS SZEGHY

Tri jarné mesiace tohto roku - apríl, máj, jún - som na základe štipendia „composer in residence“ mala možnosť stráviť v hamburskej štátnej opere. Postavenie „sídlného skladateľa“ pri opernej inštitúcii spravidla značí, že skladateľ od inštitúcie obdržal objednávku na kompozíciu opery vo forme štipendia na vytvorenie diela. V prípade hamburského štipendia však ide o čosi iné - štátna opera ho udeľuje na základe konkurzu raz za sezónu (resp. raz za dve sezóny) jednému mladšiemu skladateľovi s cieľom, aby sa bližšie oboznámil s umeleckým zákulísim, chodom opernej inštitúcie. Zvolená forma je skladateľova účasť na procese príprav súčasného operného titulu až po jeho premiéru, spravidla svetovú, keďže ide o našťudovanie diela, na ktoré poskytla Opera objednávku. Štipendium sa udeľuje s úmyslom, aby skladateľ cez dôverný dotyk s procesom prípravy diela svojho staršieho kolegu získal potrebné skúsenosti pre vlastný potenciálny hudobnodivadelný projekt; predpokladom získania štipendia je teda intenzívny záujem o hudobné divadlo, záujem kompozične sa mu v budúcnosti venovať.

Dielom, na našťudovanie ktorého som sa zúčastnila, bola „Historia von D. Johann Fausten“ od Alfreda Schnittkeho na námet ľudovej knihy o Faustovi zo 16. storočia (libreto napísal skladateľ a Jörg Morgener). Odyseja diela začala už pred mnohými rokmi, z rôznych príčin sa jeho kompozičná objednávka v niekoľkých operných domoch zrušila, až sa diela napokon ujala scéna, ktorá dala Schnittkemmu objednávku ako v poradí prvá - hamburská opera. Známa autorova Faustovská kantáta napísaná a predvedená ešte v 80-tych rokoch nie je ničím iným ako pôvodne zamýšľaným 3. dejstvom opery; Schnittke dal súhlas k jej koncertnému uvádzaniu po tom, ako sa nádej na

mu dielu nepomohlo, naopak, ešte viac ho sproblemizovalo: charakterizovali ho na lacný efekt vystavané, nevkusné scény, vágna ideová koncepcia, nedotiahnuté, „hluché“ miesta. „Veľká gýčová výprava“, ako to už býva, získala však na svoju stranu veľkú časť publika i kritiky, a tak boli reakcie veľmi rôznorodé - od velenia po zatracovanie, od ovácií po výkriky „bú“, nechýbal, samozrejme, ani vlažný stred. Orchester Hamburskej opery podal pod vedením svojho šéfdirigenta Gerda Albrechta (je súčasne i šéfdirigentom Českej filharmónie) veľmi slušný výkon, zbor opery takisto. Scénografom bol Heinz Balthes, kostýmovým výtvarníkom Španiel José-Manuel Vazquez.

Alfred Schnittke

napísanie a uvedenie celej opery spomínanou odysejou zneistila. Prvé a druhé dejstvo dopísal teda Schnittke so značným časovým oneskorením i v značne zhoršenom zdravotnom stave - v lete roku 1994 prekonal svoju tretiu mozgovú porážku, ktorej následky sú také vážne, že sa ešte ani na premiére diela o rok na to, 22. júna 1995, nemohol osobne zúčastniť. Zlý zdravotný stav s veľkou pravdepodobnosťou ovplyvnil výslednú podobu diela - rozdiely medzi prvým a druhým dejstvom na jednej strane a tretím dejstvom na druhej strane sú frapantné. Kým tretie dejstvo, Faustovská kantáta, prekypuje bohatosťou a svezosťou nápadov, farebnosťou, zaujme presvedčivou formou, prvé dve dejstvá pôsobia ako od iného autora - sú dlhé, rozvláčne, až na zopár miest kompozične nezaujímavé, sedé. A to boli ešte v oboch dejstvách dirigentom a režisérom prevedené obsiahle skryty a úpravy (okrem iného napríklad vsunutie pasáží z autorovho baletu Peer Gynt) až do takej miery, že sa opera musela uvádzať s podtitulom „hamburská verzia“. Prvé dve dejstvá sú ponímané rozhodne viac koncertne ako divadelne - obsiahle monológy rozprávača a Fausta, drobenie na množstvo obrazov, ktoré síce núkajú pestré scénické riešenia, no súčasne sú pre režiséra takmer nezvláduteľným problémom, ak z nich chce vybudovať presvedčivý celok. Výber režiséra a spevákov (enormne ťažké party na hranici spievateľnosti) bol tiež odysejou s vlastnou históriou - napokon sa réžie ujal v Nemecku pôsobiaci anglický režisér John Dew, v hlavných úlohách zažiarili skvelí sólisti z viacerých operných domov v Nemecku a Rakúsku (Jürgen Freier ako Faust, Eberhard Lorenz ako Rozprávač, Arno Raunig ako Mefisto a Hanna Schwarz ako Mefistofela). Žiaľ, režisérsko pero Johna Dewa problematické-

Asi toľko moje poznámky k premiére poslednej Schnittkeho opery v Hamburgu. Rada by som sa ešte zmienila o repertoári hamburskej opery, keďže za tri mesiace svojho pobytu som mala možnosť zhliaďnuť ho takmer celý. Je vystavaný na klasických dielach opernej literatúry - Mozartov Únos zo Serailu, Così fan tutte; Beethovenov Fidelio; Donizettiho Nápoj lásky; Rossiniho Barberio z Sevilly; Verdiho Aida, Rigoletto, Trubadúr, La Traviata; Wagnerov Prsteň Niebelungov, Tristan a Izolda, Tannhäuser; Pucciniho Madame Butterfly. K „zvláštnejším“ dielam patria Lortzingov Pyliak, Rossiniho Popoluška, Straussova Salome a Ariadna na Naxe či Pucciniho Triptych. Každoročne Opera objednáva jedno dielo u súčasného skladateľa, ktoré potom v niekoľkých reprízach počas sezóny uvádza - v sezóne 1994/95 bola takým dielom Schnittkeho „Historia von D. Johann Fausten“, v tejto sezóne je to najnovšia opera nestora nemeckých skladateľov Rolfa Liebermanna, spracúvajúca mytologický príbeh o Médei.

Opera, podobne ako ostatné veľké operné scény na Západe, nemá svojich stálych, pevne angažovaných sólistov, iba asi 20-členný ensemble spevákov pre vedľajšie úlohy - sólistov si prizýva ku spolupráci na jednotlivé projekty. V Hamburgu som tak mala možnosť počuť niekoľkých špičkových sólistov z rôznych kútov sveta (takmer i Plácida Dominga, žiaľ, na poslednú chvíľu svoje vystúpenie odriekol), medzi iným i, čo ma obzvlášť potešilo, našu skvelú Lubicu Orgonášovú ako Konstanze v Únose zo Serailu.

Netradičným a súčasne veľmi presvedčivým režisérskym poňatím sa vyznačujú najmä inscenácie Tristana a Izoldy (Ruth Berghaus) a Salome (Willy Decker); pri Aide možno síce hovoriť o netradičnosti, no o presvedčivosti

Plagát, ktorý ohlasoval hamburskú premiéru.

už veľmi ťažko (režisér John Dew používa kostýmy a rekvizity 20. storočia, neónové dekorácie, atď.).

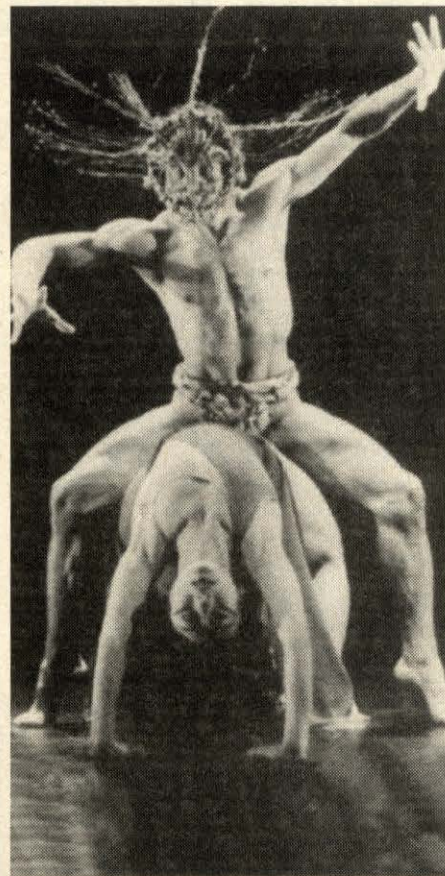
Baletný repertoár je veľmi zaujímavý, výrazne poznačený rukopisom hlavnej tvorivej osobnosti baletného súboru, americkým choreografom a tanečníkom Johnom Neumeierom. Mala som šťastie, lebo práve v čase môjho pobytu prebiehal 21. ročník festivalu „Hamburské baletné dni“, festivalu, ktorý je každoročnou reprezentatívnou ukážkou baletného repertoáru, spojenou s premiérovým uvedením nového diela, i s predstavením sa jedného hostujúceho súboru. Dve diela tohto festivalu zapôsobili na mňa zo všetkého, čo som mala možnosť počas troch mesiacov v Hamburgu vidieť a počuť, najsilnejším dojmom: Neumeierovo choreografické dielo „Matúšove pašie“ na hudbu J. S. Bacha (trojhodinový grandiózny projekt s kompletnou hudbou Matúšových pašii, poňatý celý v čierno-bielom, takmer bez nijakých rekvizit a výpravy, s neustále prítomným kompletným 41-členným baletným súborom na scéne - vo svojej jednoduchosti a sile odzbrojujúce dielo) a balet „Deväť piesní“ choreografa Lin Hwai-min v interpretácii „Cloud Gate Dance Theatre“ z Taiwanu, súboru, prizvaného na festival ako hosť. Neobyčajne vkusne a účinne urobená syntéza Východu a Západu tak v hudbe ako i v tanečnom a výtvarnom prejave a silne humanistické ideové poslanstvo diela zapôsobili na mňa takým dojmom, že som si dielo musela pozrieť na druhý deň v repríze znova - a jeho účinok nebol nijako menší.

Z Neumeierových nápaditých choreografií si ešte zmienku zaslúžia „Medzipriestory“ na hudbu kompletnej Mahlerovej 9. symfónie, „Popoluška“ Sergeja Prokofieva, „Trilógia M. R.“, na hudbu Maurica Ravela, či „Rusalka“, Hansa Wernera Henzeho.

Orchester štátnej opery je súčasne i Hamburskou filharmóniou (jej šéfdirigentom je opäť Gerd Albrecht), a tak som počas svojho pobytu mala možnosť počuť i niekoľko koncertov filharmonického cyklu sezóny - orchesterálnych i komorných, koncertov Novej hudby, ba i dva výchovné koncerty pre mládež, ktoré sa tešia u organizátorov i publika veľkej pozornosti (Gerd Albrecht považuje prácu s mladými za svoju „srdcovú záležitosť“). Keďže som skladateľkou, najviac ma zaujímala prirodzene Nová hudba - okrem cyklu Filharmónie „das neue werk...“, ktorý sa pripravuje v spolupráci s Norddeutscher Rundfunk, existuje v Hamburgu niekoľko cyklov pre Novú hudbu, pripravovaných rôznymi inštitúciami a súbormi. Na základe štvrtročne vydávaného prehľadu týchto koncertov som zistila, že bežia v jednom mesiaci 7-15-krát, teda kto chce, môže priemerne každý štvrtý, tretí, či dokonca i každý druhý deň v mesiaci navštíviť nejaký koncert súčasnej hudby... A pri-

tom sa mi dramaturg štátnej opery postaroval, že „žiaľ“, so súčasnou hudbou to v Hamburgu ideálne nie je... Nuž, iný kraj, iný pohľad. V súvislosti s Novou hudbou a možnosťami pre skladateľa nemôžem si ešte odpustiť poznamenať, že dobrý nemecký skladateľ v mojom veku má už spravidla vydané vlastné CD, má svojho vydavateľa, má honorované objednávky na komorné skladby, pri troche šťastia už i na orchesterálne, ba dokonca i objednávky na komorné opery. Možnosti sú teda iné, a človek, ako vieme, rastie s možnosťami.

Ale späť k realite. Celkovo to boli tri krásne

Vystúpenie nezabudnuteľného Cloud Gate Dance Theatre z Taiwanu.

Snímky archív autorky

jarné mesiace naplnené hudbou, divadlom a poznávaním, no i rozvíjajúcou sa zeleňou a kvetmi, sviežim vzduchom od mora a Labe, vôňou diaľok (zaoceánske lode v prístave) a čulým ruchom mesta, kde si „veľký biznis“, podáva ruku. Pre každého návštevníka veľmi príjemná, a pre každého skladateľa iste i veľmi užitočná skúsenosť.

Financované fondom Pro Slovakia

IV. MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL SLOVENSKE HISTORICKÉ ORGANY

ETELA ČÁRSKA

Ojedinelý festival z oblasti hudobnej histórie sa začína vďaka mravenčej práci organizátorov a dramaturgov Spolku koncertných umelcov pri SHÚ zviditeľňovať. Predstavitelia miest, cirkví i obcí si uvedomujú dôležitosť tejto akcie nielen v zmysle duchovného obohatenia, ale rovnako spoznávanie ich miest v širších historicko-spoločenských súvislostiach. Do festivalu, neraz najväčšou umelecko-historickou hodnotou prispievajú dedinky, ktoré dokonca nemajú ani poštu a počet obyvateľov sa pohybuje pod tisícokou. Vlastnia však perfektne zachovalé, zreštaurované historické nástroje, ktorý zostal ich klenotom (ako sa v príhovore pred koncertom vyjadril správca farnosti v Iľiašovciach Ondrej Palušák). Klenot, ktorý ich sprítomňuje nielen vo vlastnom regióne, ale zapisuje do zoznamu miest s vysokou kultúrou a historickou hodnotou. Oblast Spiša, kultúrne v dejinnom procese Slovenska najvyspelejšia, hostila organový festival už po tretí raz. Žiaľ, niektoré nástroje sa zopakovali, pretože reštaurátorské termíny dostali sklz, alebo sa nenašli dostačujúce financie, alebo vstúpili do toho väčšie vandalistické zásahy (ako napríklad dopadol organ v zreštaurovanom drevenom ev. kostolíku v Kežmarku z rokov 1719-1729).

Organizátori festivalu chcú poskytnúť domácim i zahraničným umelcom iba nástroje v kvalitnom stave, vhodné pre koncertné účely. Je to pochopiteľná požiadavka profesionálov. V ne-festivalovej podobe dali by sa využiť i nástroje, ktoré nie sú v perfektnom stave. Iba priama práca veľakrát môže najvýraznejšie zasiahnuť a posunúť vývoj i v tomto smere. A v dejinnosti historických organov akákoľvek možnosť prebudenia kompetentných stojí za uvaženie.

Zahraniční organizátori sú nadšení a prekvapení našimi hodnotami. Tohto roku sa na festivale stretli prevažne špecialisti na interpretačnú problematiku historických nástrojov. Slovenské organy zatiaľ poznali iba z literatúry, alebo z CD nahrávok I. ročníka festivalu. Dnes máme za sebou štyri ročníky festivalu s ojedinelou dramaturgiou, ktorá zmapováva viaceré oblasti nášho regiónu. Existuje výber live nahrávok z I. ročníka festivalu (oblasť Liptova, Oravy, Spiša) na CD zrealizovanom Vydavateľstvom Slovenského rozhlasu, ktorý vzbudzuje pozornosť (aj zahraničiarov) pre šírku interpretačného (Slovensko, Poľsko, Taliansko) aj nástrojového záberu. Žiaľ, finančné prostriedky brzdia vydanie ďalších ročníkov. Osobnou účasťou na koncertoch oslovujú svojich občanov i festivalových hostí primátori.

Tohto roku mimoriadne dôstojné privítanie pripravili primátori v Poprade Ing. Štefan Kubík i v Kežmarku Ing. František Grohola. Publikum v Spišskej Kapitule oslovil starosta spišského Podhradia Ing. František Šlobodník. V Iľiašovciach to bol už spomínaný správca farnosti Ondrej Palušák, ktorý prehovoril k publiku z úprimnej radosti a podporil svojou srdečnosťou sviatočnú festivalovú atmosféru. Rozhlas a televízia pripravujú každoročne rozsiahle programy. Vianočný medzinárodný rozhlasový festival Slovenské historické organy približuje z reportážnych záberov, v rozhovorech s live nahrávkami atmosféru festivalu (reprízy rozhlas vysiela v rámci ďalšieho ročníka medzinárodného festivalu vždy v auguste budúceho roku). Dnes je už známe, že live nahrávky so svojou atmosférou priameho kontaktu sú nezastupiteľné a vo svete získavajú prednosť i pred perfektnými štúdióvymi nahrávkami.

V rámci IV. ročníka Medzinárodného festivalu Slovenské historické organy vystúpilo osem organistov zo šiestich krajín. Ako som už uviedla vyššie, takmer všetci boli špecialistami na starú hudbu, preto aj ich názory ladili s ich národnými špecifikami, školami, nástrojmi, aj interpretačným zameraním. Vzdelaní i v teoretickej oblasti, v organológii, muzikológii i v liturgike, stanovovali si repertoár, vychádzajúci z vlastnej bádateľskej praxe. Preto sa t. r. vo väčšej miere objavovali nepovšimnutí autori.

Vo všetkých smeroch vyladený bol Nemec **Felix Friedrich** - domský organista a regenschori na historickom nástroji vynikajúceho nemeckého staviteľa F. Trosta z 18. storočia v Altenburgu. Bol mu ponúknutý malý osemregistrový pozitív slovenského staviteľa Martina Podkonického z roku 1770 v Iľiašovciach. No jeho skúsenosti, perfektná, prespekulovanými teoretickými zásahmi neskomplikovaná technika, logické, skôr syntetické myslenie (história a súčasnosť), produkovali hudbu, ktorou zapôsobil tak na odborné ako i laické publikum malej dedinky, z ktorej veľká väčšina publika bola na koncerte po prvý raz.

Iným typom bol Rakúšan **Johannes Dandler**, ktorý sa zaoberá problematikou historickej interpretačnej praxe a hry na starých nástrojoch. Jeho komplikovaná teória však u poslucháčov zapôsobila značne rozpačito, nevyrovnane, v prípadoch známych autorov (Bach) či skladieb (Sweetinckova Partita na pieseň Mein junges Leben...) nezlučiteľne so súčasnou interpretačnou praxou. Vznikla otázka, či možno už také kontrastné verzie jedného diela

priať. Myslím, že je to predmetom diskusie na odborné teoretické semináre. Pre laické publikum je to skôr nezaujímavý experiment. Spestrením programu bolo vkomponovanie sólového spevu Maxa Himsela k organovým improvizáciám (versetom) v skladbách Gottlieba Theophila Muffata a Pietera Corneta. Johannes Dandler hral na nástroji staviteľa J. Seybertha z roku 1856 v ev. kostole Poprad - Veľká.

I náš **Vladimír Ruso** dostal príležitosť na pôvabnom pozitíve z roku 1653 organára S. Stascoviusa v Huncovciach. Tento nástroj bol v rámci festivalu využitý už po tretí raz (t. r. v dôsledku nedokončenia prác na vzácnom nástroji z blízkych Žakoviec). Ruso, ovládajúci aj v praxi starý instrumentár ako aj teoretické základy slovenského, v tomto prípade špeciálne spišského regiónu, vystaval zaujímavý repertoár zo spišských zborníkov, z ktorých viaceré piesne dokonponoval či upravil pre organ. Ich kantabilitu prispôbil aj interpretačnú zdieľnosť (Ján Silvan, Tabulatúra Vietoris, Tabulatúra Samuela Markfelnera z Levoče, autori Samuel Markfelner, Daniel Speer). Plnosť registračnej farebnosti koncertného nástroja uplatnil najmä v Partite Mein junges Leben Jana Pietersena Sweetincka a v Passacaglii Girolama Frescobaldího.

Na väčšom nástroji v novom evanjelickom kostole v Kežmarku (firmy Rieger z roku 1890), hral maďarský organista **Pál Enyedi**. Akustika chrámu sčasti ešte viac zdriavala jeho mimoriadne pomalé tempá precízne postaveného repertoára. Enyediho hra je presná, dôstojná, pokojná. Je to hudba, do filozofie ktorej sa poslucháč dostáva s dejom. A ten mal dobre premyslený. Bach - Schumann - Hesse - Schmidt - Brahms - Pikethy - zneli v interpretačných intenciách. Boli to „jeho“ autori a tak ich aj predstavoval. V každom prípade to bol výkon, ktorý sa vymykal z klasickej interpretačnej praxe. No v protiklade k Rakúšanovi Dandlerovi.

Atraktívnou novinkou festivalu boli koncerty na dvoch nástrojoch či štvorročná hra na organe a pozitíve firmy Rieger z roku 1890 v Spišskej Kapitule. Na úvodnom koncerte festivalu sa tejto úlohy zhostili manželia **Slovenka Zuzana Janáčková** a **Giovanni Clavara Brawlin z Rima**. Popri už spomínanej hre na dvoch nástrojoch (Josef Blanco, Giovanni Bernardo Luchinetti, Luigi Cherubini), každý sa predstavil samostatne na oboch nástrojoch. Janáčková skromnejšie (Georg Muffat na veľkom a Vincenzo Petrali na malom nástroji), Braulin v kompaktných kompozíciách (J. S. Bach a F. Mendelssohn-Bartholdy na veľkom organe). Manželia hľadajú v spoločnej hre sú-

lad, vyrovnanie, hlavne v rozdielnom spôsobe osobného prístupu. U Janáčkovej zatiaľ prevládala slovenská škola nad kultivovanejším spôsobom vyjadrenia jej talianskeho partnera. Vyladenie prinieslo sústavnejšia práca a väčšie možnosti koncertovania. V Taliansku je dvojorganová technika tradovaná z dvojzborovej techniky a cappella zborov benátskej školy. Ich nástroje v zachovalejšom stave poskytujú kvalitnejšie možnosti prezentovania. Naše nástroje v Spišskej Kapitule boli postavené pre praktické bohoslužobné účely. Pozitív pri oltári, organ vo väčšej výške v ampore chóru sú absolútne bez priameho kontaktu medzi interpretmi. Takýto koncertný experiment vyžaduje úžasnú disciplínu a muzikálne spolicenie oboch umelcov. V tomto smere vzájomná súdržnosť bola obdivuhodná a interpretácia aj menej známych skladieb pôsobila inšpiratívne. G. C. Braulin, vzdelaný v oblasti filozofie, muzikológie i liturgiky, udáva koncepcnosť, a tak i eklek-tickým skladbám dodáva punc interpretačnej dôstojnosti.

Štvorročnú hru na organe v Spišskej Kapitule si v záverečnom koncerte vyskúšali aj naši organisti **Emília Dzemjanová** a **Imrich Szabó**. Obaja tento nápad realizovali v nahrávkach pre Slovenský rozhlas v Bratislave i v Košiciach. Teraz svoj zámer priblížili festivalovému publiku. Program spoločného hrania vygradovali samostatné koncertné čísla. Imrich Szabó sa ešte raz vrátil k svojmu objavenému Albrecht-sbergerovi a veľkokoncertnému Lisztovi. Milka Dzemjanová sa orientovala na Boeyho a prvé uvedenie časti z dedikovanej skladby Petra Ebena *Momenti d'Organo*. Nápaditá kompozícia vynikajúceho znalca tohto nástroja umožňuje interpretovi sprístupniť šírku možností nástroja. Organ s chrámovou akustikou v Spišskej Kapitule jej túto možnosť poskytol.

IV. ročník Medzinárodného festivalu Slovenské historické organy vari najvýraznejšie ukázal, čo sa dá za štyri krátke roky urobiť na tomto „poli naoranom“ slovenskej hudobnej kultúry. Neúnnavnú aktivitu Evy Kamrlovej, ktorá s Dr. Mariánom Mayerom brázdila dedinky Slovenska a presviedčala i zarytých správ-cov farností o závažnosti tohto činu - teraz prevzala Slávka Ferencová, ktorá s mladickým entuziazmom presviedča sponzorov o dobrom čine v prospech slovenskej kultúry, ale najmä zviditeľňovaní ich kraja. Možno konštatovať celkový vzostup úrovne i rozmanitosti repertoáru. Každý ročník priniesol svoj vklad. Nový a nezastupiteľný. Tohto roku vstúpili do „hry“ sponzori a to je nemalý čin pre perspektívu ďalších ročníkov.

XXV. Medzinárodný organový festival v Košiciach

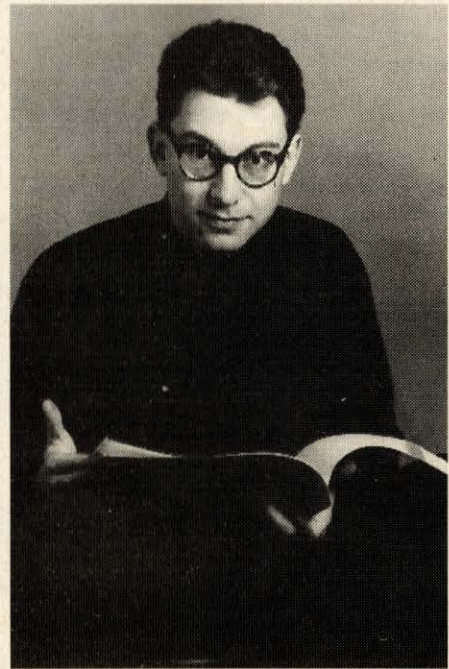
ROMAN SKŘEPEK

Vďaka neúnnavnému úsiliu a vytrvalosti Ivana Sokola i pracovníkov ŠFK, ale rovnako aj vďaka neutíchajúcemu záujmu košického publika sa napriek všetkým problémom podarilo udržať tradičný Medzinárodný organový festival pri živote. Tohto roku sa dočkal už 25. ročníka a trval od 18. septembra do 2. októbra.

Ďalšie obecnosť: už po roky prejavuje oveľa väčší záujem o koncerty konané v Dóme sv. Alžbety, než o koncerty v Dome umenia, hoci tunajšie prostredie za chladných jesenných dní je nepomerne príjemnejšie i kvalita organa lepšia. Mystická chrámová atmosféra však zohráva zaiste svoju úlohu, podobne ako - najmä u mládeže - možnosť prísť v civilnom oblečení. I tohto roku boli oba koncerty s orchestrom podstatne slabšie navštívené, než recitály v Dóme. Tie sa konali tri: úvodný mal nemecký organista **Gottfried Preller** (Bach, Mendelssohn), ďalší Rakúšan **Thomas Schmögner** (Bach, Hindemith, Liszt, Bruckner) a záverečný domáca organistka **Emília Dzemjanová**. Keďže prví dvaja hostia mali možnosť zahrať si aj na orchestrálnych koncertoch, zmieňme sa osobitne iba o koncerte E. Dzemjanovej. Svoj naskrze nekonvenčný a dramaturgicky objavný program uviedla skladbou *Offertoire pour le jour de Paques* od A. P. F. Boellyho. Skladba dosahuje štandard diel autorových súčasníkov, je napísaná zručne a rozhodne má svoje miesto v repertoároch organistov. Po nej zaznel *2. chorál C. Francka* h mol a nasledovalo prvé predvedenie *Hudby pre organ* od Košičana Norberta Bodnára. Bodnár je v ostatnom čase v Košiciach veľmi frekventovaným skladateľom a to hlavne vďaka svojej mnohostrannosti. ŠD prednedávnom uviedol jeho komornú operu „Netreba toľko slov“ i detský muzikál „Dobrodružstvo smelého zajka“, ŠFK jeho dve symfónie. Bodnár kombinuje vo svojich dielach prvky umeleckej hudby s tanečnými a ľudovými i koreni všetko svojiským humorom. Boli sme preto právom zvedaví, ako si poradí s „vážnym“ organovým

žánrom. Našiel i preň adekvátne skladateľské postupy a vzniklo nápadité, umne prekomponované dielo s pestrými farebnými a náladove kontrastnými plochami.

Naproti tomu uvedenie nedávno skomponovanej skladby Petra Ebena *Momenti d'Organo*

Thomas Schmögner

bolo - vzhľadom na nároky, aké už dnes môžeme na tohoto vynikajúceho skladateľa klásť - tak trochu sklamaním, najmä pre svoju pomernú jednotvárnosť. *Téma s variáciami h mol* od Taliana Oreste Ravanello bola vhodne zvolená

efektne záverečné číslo, i keď miestami trochu príliš bombastické. E. Dzemjanová treba pochváliť nielen za objavnú a premyslenú dramaturgiu, neponúkajúcu sa obohatením skladbami obecnosti, ale i za precízny, bohato dynamicky i registračne odtienený prednes. Nazdávame sa, že E. Dzemjanová sa pevne usadila v predných radoch našej organovej interpretačnej špičky.

Dva orchestrálny koncerty XXV. MOF „obhospodáril“ orchester ŠF. Na prvom z nich stál za dirigentským pultom Kanadčan **Kerry Stratton**, ktorého dirigentský rukopis, tak ako sa prejavil vo finálnej Mozartovej Lineckej symfónii C dur, možno označiť za príliš „hrubozrný“. Nebol to Mozart podľa našich predstáv, formovaných najmä autentickou rakúskou interpretačnou školou. Stratton hral Mozarta skôr ako Berliozu, alebo Lisztu. Bohužiaľ, ani súhra nebola vždy perfektná. V málo náročných sprievodoch prvej polovice večera bol vcelku spoľahlivým partnerom **Gottfrieda Prellera** v nevzrušivom a iba korektnom podaní Händlovho organového koncertu č. 1 g mol op. 4 a v podstate muzikálnejšej a výrazove bohatšej interpretácii Brixiho koncertu G dur z českou organistkou **Kamilou Klugarovou**.

Druhý orchestrálny koncert postavil realizátorov pred podstatne závažnejšie problémy. Ak spomenieme úvodný *Organový koncert G dur* C. Ph. E. Bacha iba letmo, tak to bude tým, že ani samotná skladba, ani hra sólistu si nijakú väčšiu pozornosť nezaslúžili. **Thomas Schmögner** sa zjavne väčšmi sústredil na sólový part Hindemithovho *2. organového koncertu*. Jedno z posledných diel tohoto skvelého predstaviteľa „klasikov moderny“ nezaujalo však silou invencie ako iné jeho skladby. Nezachránili ho ani umné skladateľské konštrukcie. Celok vyznieva suchopárne a zdĺhavo a ani technické obťažnosti nakopané na plecía sólistu, ale i orchestra sa patrične nezúročia.

V druhej časti večera predniesol maďarský organista **Endre Kovács** *1. symfóniu d mol pre organ a orchester op. 42* od F. A. Guilmanta. Svojou monumentálne koncipovanou interpre-

táciou diela nesporne napomohol k pôsobivému vyzneniu. Autor sa, pravda, v symfónii nevyhol niekoľkým „hluchým“ miestam a typicky organistickým banalitám, ktoré sa však v efekt-nom zvukovom balení neminú účinkom na poslucháča.

Dirigentom večera bol Rakúšan **Christian Pollack**. Poradil si so všetkými partitúrami na

Emília Dzemjanová

Snímky archiv

veľmi solídnej úrovni, postaral sa o dynamickú rovnováhu orchestra a sólového nástroja, o presnosť súhry i o zvukovú kultúru telesa.

ROMAN SKŘEPEK
Financované fondom Pro Slovakia

PAUL HINDEMITH 1895-1995

MARIÁN JURÍK

Keď sme v povojnovom období začali študovať naše budúce povolanie, Hindemith nebol ešte odporúčaným autorom, do nášho povedomia sa dostával skôr neoficiálnou cestou, zásluhou odvážnych a vzdelaných pedagogických a interpretačných osobností. Jeho „polyfónny konštruktivizmus“ bol skôr výstrahou ako vzorom, napokon ako všetko čo prichádzalo zo Západu. Bola v tom kuriozita i kus tragédie, pretože onen Hindemith to nemal ľahké ani na „zlatom Západe“. Aj doma bol hanený, obdivovaný a znova zatracovaný i odstavovaný, tak ako jeho viacerí vynikajúci vrstovníci.

Paul Hindemith, rodák z Hanau (tu sa narodil 16. novembra 1895), kam sa jeho rodičia prisťahovali zo Sliezska, veľmi rýchlo splynul s nemeckým prostredím a jeho umeleckým životom a ku krajine na oboch stranách Mohanu nadobudol dokonca úprimný srdečný vzťah. Už v detstve prejavoval výnimočný talent v hre na husliach, túžba po vzdelaní ho viedla cez literatúru, výtvarné umenie, k všetkému novému, podnetnému a zaujímavému. Preto sa sám naučil anglicky a latincky. Na frankfurtskom konzervatóriu (1915-23) jeho učiteľmi boli Arnold Mendelssohn - vzdialený príbuzný Felixa Mendelssohna Bartholdyho - ktorý bol predstaviteľom prísnej kontrapunktickej tradície a druhým jeho učiteľom bol Bernhard Sekles, ktorý síce tiež patril k „starej dobrej škole“, avšak upadol do podozrenia z „kultúrneho bolševizmu“, pretože bol jedným z prvých, čo na konzervatóriu dovolil vyučovať jazz a hru na saxofón. Hindemith však hovorieval, že viac ako škola ho naučila práx. Nebol jediný, ktorý si na svoje živobytie musel privyrábať. Hrával v kinách, v operetných „šmirach“, ale aj vidieckych kapelách rôznej kvality. Skrátka poznal hudbu od základu, vo všetkých jej podobách.

Rozhodujúcim medzníkom v jeho mladom živote bol rok 1915, keď sa vo svojich dvadsiatich rokoch stal koncertným majstrom frankfurtskej opery, nakoľko už predtým prekvapil verejnosť vynikajúcim prednesom Beethovenovho a Brahmsovho husľového koncertu. Ako koncertný majster opery spoznal rozsiahly operný repertoár, od Glucka po Wagnera, čo urýchlilo jeho umelecké zrenie a orientáciu v tomto žánri. Jeho cieľ však bol vyšší, chcel sa stať koncertným dirigentom. Tento sen sa mu čiastočne splnil až v pozdnom veku.

V roku 1923 sa Hindemith vzdal funkcie koncertného majstra, aby sa plne mohol venovať už na konzervatóriu započatej kompozičnej práci a najmä svojej láske - komornej hudbe. Ešte pred odchodom z opery v roku 1921 zakladá spolu s huslistom Liccom Amaramo **Amarovo-Hindemithovo kvarteto**, s ktorým ako propagátori súčasnej hudby precestoval takmer celú Európu. Toto kvarteto údajne vzniklo z podnetu 1. ročníka festivalu súčasnej hudby v Donaueschingene (tu sa konal do roku 1927, potom sa presťahoval do Baden Badenu a od roku 1950 sa opäť konal v Donaueschingene), a počas nasledujúcich rokov (do 1927) sa stalo dušou tohto centra Novej hudby (Hindemith bol dokonca aj členom jury festivalu). Na tomto prvom donaueschingenskom festivale zaznelo s obrovským úspechom aj Hindemithovo II. sláčikové kvarteto op. 16, ktoré takmer razom obrátilo medzinárodnú pozornosť na jeho autora. Odteraz je Hindemith vo verejnosti uznávanou osobnosťou naznačujúcou novú cestu.

„Hindemith je príznačným predstaviteľom Novej hudby tým, že jeho hudba nie je malujúcim vyznaním v tónoch. Nie je - ako dnes znie obľúbené heslo - „objektívna“, „čistota“ hudbou. Niečo také nejestvuje. Ale vyslovuje sa v nej čosi nanajvýš osobné, ba individuálne, čo sa prejavuje i vo forme, čo vyplýva i z najulastejších zákonov melodiky a rytmicky zameranej hudby. A táto individualita sa prejavuje u Hindemitha od začiatku do konca ako čosi jednotné.“

Alfred Einstein

O Hindemithovi je známe, že komponoval veľmi ľahko, údajne ako Schubert či Telemann a podľa jeho vyjadrenia, nikdy nečakal na nápad alebo inšpiráciu, pretože **„na hudbu nie je potrebné nič iné ako papier a pero“**.

Keď sa skončila prvá svetová vojna, Hindemith mal 23 rokov a jeho rozvíjajúci sa talent a temperament nabitá povaha sa priamo vrlali do revolučných zmien, ktoré nastali po páde monarchie a ktoré chceli zmiesť zo sveta strúchlivé myslenie a čítanie meštiaka 19. storočia.

Pod vedením svojich pedagógov sústredene študoval hudbu minulosti, najmä Bacha a Händla, ale aj najstarších mestrov polyfónie, Sekles mu otváral cestu k dobovým trendom, k jazzu i k populárnej či ľudovej hudbe. Súčasne však citlivo vnímal vznikajúcu Novú hudbu, o ktorej vášnivo diskutoval so svojimi rovesníkmi a s ktorou sa dostával do aktívneho styku ako interpret. No vo frankfurtskej opere ho mučí ako nočná mora Wagner, keď pri dlhke jeho opier trpel muky, za čo sa mu neskôr vypomstil. Dirigent frankfurtskej opery Ludvik Rottenberg ho zoznámil s Debussym a vtedy veľmi aktuálnym Schrekerom (v tom čase bol riaditeľom Vysokéj hudobnej školy v Berlíne a k jeho žiakom patrili o. i. E. Kronek a A. Hába). Ich vzájomný styk sa stal natoľko intenzívnym, až sa Hindemith napokon stal jeho žaťom. V tomto čase bez väčšej sebakontroly písal skladbu za skladbou. V Kvartete op. 10, ktoré je jeho prvou vytlačenou skladbou, spoznáваме ako „kmotra“ harmónie M. Regera, no v melodických vzletných témach (odraz lásky?) nemožno nespoznáť Pucciniho, ktorého Hindemith ako operného autora ak-

ceptoval. No rozhodne je to už dielo odvahy ísť vlastnou cestou. Tento vývoj potvrdzuje napokon aj sonátový cyklus op. 11, najmä violoncellová a klavírna sonáta, ako aj spomínané II. sláčikové kvarteto.

„Že Hindemith revolucionárom bol a chcel byť, že si želal pohoršovanie meštiaka, ktorý si blažene driemal v spomienkach na Jugendstil je naprosto jasné,“ - píše W. Zillig. Uvedomíme si to, keď si pozorne prečítame jeho tri jednotejstvé op. 11 - Vrah, nádej žien, Svätá Zuzana (obe uviedlo u nás v tomto roku Operné štúdio VŠ-MU) a Nusch-Nuschi.

Zhudobnené texty (O. Kokoschka a A. Stramm) sú preplnené expresionistickou záľubou v obľudnosti doby a zdôrazňovanou erotickosťou chcú biľagovať meštiaka. Vrah, nádej žien predstavuje boj oboch pohlaví, v ktorom zvíťazí mužská vitalita. V Svätej Zuzane sa spomedzi mníchov, žijúcich v absolútnej izolovanosti a sexuálnej zdržanlivosti, oddeli neovládateľná zmyselnosť sestry Beáty, ktorá sa nahá pritlačí k telu Kristovej sochy a bozkávajúc ho na pery strhne z jeho bedier závoj... Za tento čin je zaživa pochovaná. Po predvedení opery Vrah, nádej žien v Stuttgarte, pod taktovkou Fritz Buscha, vypukol obrovský škandál. Tretia opera Nusch-Nuschi svojou prebujnelou erotickosťou a zosmiešnením Wagnera (ci-

táciou z Tristana na „správnom mieste“) bola považovaná až za krajnú drzosť a hanobenie posvätného umenia. **„Čo výtisk roku 1921 z opojenia povojnovej revolúcie a z bujnosti onoho typického Sturm-und-Drangu, to bolo považované za vlastné a pôvodné, a to viedlo k podnecovaniu, ktoré tak hlboko zasiahlo do Hindemithovho neskoršieho života“** (F. Herzfeld). Hindemith je otvorene označovaný za provokátora a to považuje za zadosťučinenie. Provokácia malomeštiaka, konzervatívcov a hudobných akademikov mu robí priam rozkoš. I napriek odmietavej reakcie veľkej časti publika - samozrejme, mal aj svojich priaznivcov a obdivovateľov, ba aj nasledovníkov resp. epigónov - povzbudený búrlivák či revolucionár nezostáva „spať na vavrínoch“, ale ide ďalej. V kantáte Die junge Magd, po prvýkrát „udiera na vážnu strunu“ a počnúc Komornou hudbou č. 1 a 2 sa začína etapa jeho závažných myšlienkových a štylistických transformácií, ktoré vyúsťia v cykle Komorných skladieb op. 36. I napriek tomu, že v tomto období sa Hindemith venuje hlavne komornej hudbe (jeho prvé orchestrálne dielo Koncert pre orchester vzniklo v roku 1925), klavíru sa Hindemith venuje prevažne ako partnerovi iných inštrumentov (najmä huslí, violončela a violy). Skladby pre sólový klavír sú zastúpené síce menej, ale tvoria veľmi zaujímavý a typický pohľad na jeho poetiku tohto obdobia. Napríklad cyklus Jednej noci op. 15 (ktorý zatiaľ nevyšiel tlačou) obsahuje attacca 15 skladbičiek a je vari jediným opusom, o ktorom možno povedať, že je programovou hudbou v pravom slova zmysle. Napríklad skladba č. 12 má názov: *Zlý sen. Rigoletto. Pomalšie ako v opere. Nemotore*. To je celý mladý Hindemith. Potom sú tu zaujímavé Tanečné skladby op. 19, no najmä Suita pre klavír 1922, op. 26. Uvedenie roku v názve, to je portrét roku vzniku skladby, to je veľkomesto s veľkým dopravným ruchom. K vydaniu tejto skladby si Hindemith sám nakreslil aj obálku. Skladba reaguje na dobovú vlnu moderných jazzových a tanečných foriem: pochodshimmy-nokturno-boston-ragtime. Tento posledný kus (ragtime) sa preslávil vďaka skladateľovým radám interpretovi, ktoré na úvod skladby napísal: „Neber žiadny ohľad na to, čo si sa naučil na hodinách hry na klavíri. Nerozmýšľaj, či máš vziať dis štvrtým alebo šiestym prstom. Hraj túto skladbu veľmi divoko, ale vždy presne v rytme ako stroj. Na klavír sa pozerať ako na nejaký zaujímavý bicí nástroj a podľa toho konať“. (Tieto zaujímavé skladby pre Supraphon nahral vynikajúci hindemithovský interpret Hans Petermandel). Aj tento príklad poukazuje na Hindemithovu letor, na jeho radosť z dráždenia meštiackeho a konzervatívneho ducha. V tridsiatych rokoch sa opäť vracia ku klavíru, no píše menšie skladbičky a hlavne Tri klavírne sonáty (tretiu nahrala pre Supraphon Klára Havlíková a neskôr pre bratislavský rozhlas

natočila aj jeho štyri temperamenty pre klavír a sláčiky). V roku 1942 napísal Hindemith svoje vrcholné klavírne dielo Ludus tonalis, modernú obdobu Bachovho Temperovaného klavíra. Významným spôsobom obohatil Hindemith aj literatúru pre violu; napísal dve sólové sonáty a dve s klavírom.

Po dvadsiatich rokoch, ktoré možno označiť aj za „periódu negácie“, zarputilej irónie a zúrivého výsmechu romantickej konvencie, počnúc piesňovým cyklom Život Márie op. 27 začína sa tretie Hindemithovo tvorivé obdobie. Paródia, persifláš, hudobné žarty, zostávajú minulosťou, skladateľ prežíval zásadnú zmenu a postoj k svetu i sebe samému. Sám Hindemith prehlásil, že týmto dielom sa skončilo jeho obdobie Sturm-und-Drangu revolučnej mladosti a k prepracovanému vydaniu 1948 píše: **„Silný dojem, aký vyvolalo už prvé predvedenie u poslucháčov - a to som neočakával - prinútilo ma, aby som si po prvý raz počas svojej muzikantskej existencie uvedomil etickú naliehavosť hudby a morálne záväzky hudobníka“**. Jeho štýl sa zjasňuje k najvyššej čistote a koncentrácii formy. Z mladého revolucionára sa napokon stáva vážena osobnosť. V roku 1927 ho Franz Schreker zavola do Berlína a menoval ho profesorom skladby na Vysokéj hudobnej škole. Pre mladé pokolenie sa Hindemith stáva takmer vodcovskou osobnosťou a pre mnohých túžbou byť jeho žiakom.

„Ani vo svojich najsmelších rozhodnutiach nebol Schönberg nikdy v pravom slova zmysle revolucionárom. Poznáme tiež časté rozhorčené výroky Stravinského, ktorými sa bránil označeniu „revolucionár“. Že ním nebol ani Bartók, vyplýva z toho, že jadro jeho bytosti ťahlo k syntéze. A tak zostáva len štvrtý z veľkých klastkov Novej hudby - Hindemith. A ten bol naozaj tým, čím predchádzajúci neboli a nechceli byť: revolucionárom“

Winfried Zillig

Nové dimenzie dostáva Hindemithov život a jeho hudba v dobe tzv. Tretej ríše. V rokoch 1932-34 písal operu Maliar Mathis, v ktorej prostredníctvom tragickej postavy maliara M. Grünewalda si kladie večnú otázku, čo je vlastne umelecký tvorivý proces. Hľadá nové harmonické väzby, vracia sa opäť do minulosti, až k Palestrinovi, aby tentoraz v dobrovoľnej, vedomej a vnútorne vysporiadanej pokore hľadal návrat k tonalite, ale tonalite rozšírenie, bez akademických a školských zákonov, prostredníctvom ktorej pokračuje v cizolovaní nového melodicko-lineárne-polyfonického myslenia. Tretia ríša ho však dala „na index“ v čase, keď v Maliarovi Mathisovi práve našiel jednu z ciest pre budúcu nemeckú hudbu. Hitler dal Hindemitha do kliatby pre urážku Wagnera, nikdy mu nezabudol jeho drzosť s operou Nusch-Nuschi. A tak postupne vznikol „prípád“ Hindemith. Hitler dokonca nechal pádnúť aj také božstvo nemeckej hudby, akým bol Wilhelm Furtwängler, pretože sa exponoval za Hindemitha. Maliara Mathisa však uviedli v Zürichu (podobne ako Bergovu Lullu) a tým bol jeho osud v Nemecku spečatený. Najprv ho vohnali do vnútornej izolácie, potom ho prestali hrať a v roku 1937 mu pripomenuli aj židovský pôvod jeho manželky, čo bol signál pre emigráciu. Opustil Nemecko, najprv odišiel do Turecka, kde pomáhal organizovať hudobnú pedagogiku a napokon v roku 1940 prijal pozvanie do USA, kde na univerzite Yale v New Havene vyučoval 14 rokov. Tam, v emigrácii, vznikali vrcholné skladby zrelého Hindemitha; boli to zväčša orchestrálne a koncertné skladby. Tu napísal jedno zo svojich najgeniálnejších diel - Ludus tonalis. Keď sa v roku 1943 uviedol virtuóznou orchestrálnou kompozíciou Symfonické metamorfózy na témy C. M. Webera, ktoré znamenajú prekvapujúci „odskok“ do romantizmu, proti ktorému tak húževnato bojoval, vyvolalo to prekvapenie a u jeho stúpcov aj ústup z vydobytych pozícií. Žiaľ, v Amerike každý skladateľ zaplatil svoju daň tamojšieho vkusu a komerčným zvyklostiam. Našťastie tento počin Hindemith vyvážil úplne novou verziou svojej jedinečnej opery Cardillac (uvedenej aj na scéne SND v roku 1964 na čele s vynikajúcou M. Kišonovou-Hubovou, B. Hanákom, G. Pappom a v pozoruhodnom našťudovaní T. Frešu). Po Symfónii Harmónia sveta (1951) vracia sa k tejto téme o živote a diele veľkého nemeckého astronóma Jana Keplera vo forme opery. Jeho posledné veľké dielo, operu Harmónia sveta, uviedli v roku 1957 v Basileji. V roku 1952 napísal svoje kompozično-teoretické kompendium A Composer's World, Horizons and Limitation.

Raz hanený, potom obdivovaný, zavrhnutý, vyobcovaný a znovu oživený Hindemith i napriek svojej progresívnej povahe nenašiel svoj domov v Amerike. Po roku 1947 váhavo nadväzoval kontakty s novým Nemeckom, ktoré sa mu stále zdalo byť podozrivé a preto sa napokon rozhodol vrátiť „do stareho sveta“ tak, že si za miesto svojho trvalého pobytu zvolil švajčiarsky Zürich. Tu vyučoval, odtiaľto podnikal cesty do Nemecka, ale aj do Európy ako dirigent nielen svojich skladieb, ale aj Mozartových či Beethovenových (jeho 9. symfóniu dirigoval v Bayreuthe 1953!). Mal som možnosť zúčastniť sa na jednom z jeho posledných koncertov, ktorý dával v Prahe s Českou filharmóniou. Bol to nezabudnuteľný zážitok na celý život. Napokon predsa zomrel vo vlasti 29. decembra 1963 vo Frankfurte nad Mohanom.

V osobnosti Paula Hindemitha dostalo naše storočie jednu z najzaujímavejších a najväčších tvorivých osobností, ktorý všade kde len mohol, manifestoval v prvom rade muzikantstvo plné vitality a novodobej, pútavej, s históriou i súčasnosťou spätnej melodickéj sily. A v tom je aktuálny dodnes. Škoda, že jeho 100. výročie narodenia nebolo pre naše dramaturgie dostatočnou príležitosťou, obrátiť pozornosť k nemu práve v tejto dobe.

Financované fondom Pro Slovakia

SÚČASNÁ HUDBA V PRAHE

JURAJ POSPÍŠIL

V dňoch 10.-22. 10. 1995 prebehol v Prahe festival „Dny soudobé hudby '95“. Zúčastnil som sa na piatich (z celkom jedenástich) koncertoch ako pozorovateľ, vyslaný Spolkom slovenských skladateľov.

Usporiadateľmi jednotlivých koncertov boli podľa Spoločnosti skladateľov Praha (väčšina koncertov) aj relatívne autonómne Tvůrčí centra Brno, Olomouc, Ostrava a Plzeň, i združenie pre súčasnú hudbu „Přítomnost“, Společnost pro elektroakustickou hudbu a iné kultúrne inštitúcie (Harmonie - sdružení pro provozování hudby, Hudební odbor Umělecké besedy a Český rozhlas. Základňa tých, čo festival pripravili bola teda široká a svedčí o dobrej spolupráci hudobných inštitúcií v Českej republike, najmä v Prahe.

Z piatich koncertov, na ktorých som sa zúčastnil, boli tri monotematické: bol to **večer komornej tvorby Karla Husu**, skladateľa trvale žijúceho v USA, ktorý usporiadala Přítomnost (12. 10.), **večer tvorby pre klavír** (16. 10.) a **koncert elektroakustickej hudby** (17. 10.). Zvyšné dva boli komorné koncerty bežného typu. V celom festivale bolo zároveň monotematicky zameraných koncertov viac: bol tu ešte koncert duchovnej hudby (usporiadateľ Společnost pro duchovní hudbu) a zborový koncert (ten sa však napokon z technických príčin neuskutočnil).

Autorské večery nie sú ani u nás nič zvláštne. **Večer komornej tvorby Karla Husu** bol zaujímavý aj tým, že vedľa českých interpretov na ňom vystúpila aj americká klaviristka Luise Vosgerchian, ktorá predniesla autorovu **2. sonátu pre klavír**. Skladba je pozoruhodná aj využitím hry na strunách nástroja i istou preparáciou ad hoc. S veľkým citom pre nástrojové možnosti vyznela suita **Krajino-malby** (Landscapes) pre brass-quintet, tech-

nicky náročná a vynikajúcim spôsobom interpretovaná Českým žesťovým kvintetom. Pre mňa najpútavejšie vyznelo autorove **3. sláčikové kvarteto**, prednesené Stamicovým kvartetom; skladba obdivuhodne graduje k nevedne koncipovanému scherzu, s hlbokým meditatívnym výrazom v druhej a štvrtej časti.

Husova hudobná reč je veľmi osobitá, poučená na všetkých technologických postupoch skladby 20. storočia na Západe a je v mnohom podnetná.

Istým prekvapením bol **večer tvorby pre klavír** (16. 10.). Nebýva totiž na prehliadkach tvorby zvykom stavať koncert bez kontrastu - na jedinom nástroji. Tu sa však dramaturgický zámer vydaril. Od posluchovce nie veľmi náročných **fantázií Věry Čermákové** (hraných autorkou), ktoré predstavovali milé lyrické miniatúry, cez romantizujúcu **2. sonátu Jiřího Gemrota** (K. Novotná), lyrických **Pět meditací pro klavír Bohuslava Řehoře** (B. Řehoř), až k **Sonáte pre klavír Jaromíra Dadáka** (V. Černohorská), k zaujímavému koncipovanej trojčasovej skladbe na dvanásťtónovej báze, výborne interpretovanej poslucháčskou AMU, gradovala línia koncertu k skladbe **Miroirs (Zrkadlá) pre dva klavíry Pavla Hrabánka**, skladbe, koncipovanej na kontrastoch ostro rytmizovaných a takmer ametrických úsekov, výborne vyváženého nástrojového zvuku. Technicky náročnú skladbu výborne predniesli mladé interpretky (poslucháčka JAMU a Konzervatória v Brne) Karla Fucimanová a Radana Kubičková. Záver večera vytvoril **Václav Kučera klavírnou skladbou Ladění**, prednesenou výborným Emilom Leichnerom. Napriek pomerne veľkej dĺžke skladby, dokázala autorova hudobná reč udržať veľké posluchové napätie.

Zvyšné dva komorné koncerty priniesli rad

skladieb autorov z Prahy i z centier Olomouc a Ostrava. 13. 10. odzneli: **„Dodekaria“ Marty Jiráčkovej pre flautu a cimbal** (H. Hubená a J. Mikušek), zaujímavá zvuková kombinácia netradičného dua, **Suita giocosa pre gitaru Oldřicha Semeráka**, trocha nevyvážené prednesená H. Tábořskou, **Lento dramatico pre saxofón a klavír Zdeňka Lukáša** (J. Kulíšev, P. Toperceř), **2. sonáta pre klavír Jiřího Kalacha** (S. Bogunia) a **„Saxomanie“ Zbyňka Matějů**, technicky veľmi náročná skladba pre altsaxofón, výborne zahraná P. Valáškom. K vrcholom patrili aj **„Fraktály“ Lukáša Hurníka**, písané pre Barock Jazz Quintett Praha, výborne týmto súborom prednesené. Táto štvorčasová skladba úspešne spája postupy free-jazzu so súčasným komorným myslením. Druhou skladbou, ktorá mohla byť tiež jedným z vrcholov večera, bolo **sláčikové kvarteto „Tři generace“ Čestmíra Gregora**. Skladba premyslená a sústredená, tematicky zaujímavá však utrpela nie dosť starostlivou interpretáciou (Jihočeské smyčcové kvarteto).

14. 10. program: **Milada Červenková: Preludium a toccata pre klavír** (V. Černohorská), **Jan Vičar: Poučení Šuruppakovo pre spev a harfu** (M. Prokeš, J. Boušková), **Vladimír Svatoš: 4 impropromy pre hoboje a klavír** (D. Foltýn, P. Motloch), **Eduard Schifffauer: „Jízlivosti“** (p. Murček-spev, H. Vantuchová - harfa), **Luboš Sluka: Nénie pro 5 violončel** (Violoncelli da camera), **Svatopluk Havelka: „Soliloquia animae ad Deum“ pre klarinet a klavír** (K. Doležal, S. Havelka). Obidve vokálne skladby s harfou mali vtíp, prvá (Vičar) na staroveký akadský text aj istý filozofický rozmer, Schifffauerov cyklus miniatúr na Martialove epigramy (vo vtípnom českom preklade J. Krátkého) humor, obidve však trochu trpeli dikciou svojich spevákov a ich hudobný výraz často sklzal k tradičnosti (azda vplyvom diatonického la-

denia harfy?). Červenkovkej Preludium a toccata zaujali výrazným rytmickým poňatím i sviežosťou zvuku. Svatošove Impropromy predstavujú sviežu hudbu virtuózneho zamerania, Slukove Nénie sú sústredenou smútočnou hudbou. Havelkova skladba je rozsiahlou meditáciou v tónoch; napriek svojej dĺžke bola stále plná napätia dobrej hudby.

Koncert elektroakustickej hudby 17. 10. s podtitulom **„Elektroakustická hypnóza“ (M. Hlaváč: Concerto da camera, E. Spáčil: DG 304, M. Slavický: Adventus, R. Růžička: Suita 9 pre husle a MGF, K. Odstrčil: Den v kabinetu voskových figur, aneb Fór)** prekvapil až v troch skladbách kombináciou živej interpretácie s magnetofónovým záznamom. Hlaváčovo Concerto kombinovalo v zázname úseky prirodzeného zvuku huslí (J. Tomášek) a klavíra (J. Růžička) s ich elektroakustickou úpravou. Slavického Adventus bol decentným elektroakustickým spracovaním zboru (Duodena canticans - P. Daněk), prednášajúceho starú adventnú pieseň s generovaným zvukom a multiplikáciou zvuku kostolného zvonu. U Spáčila i Růžičku išlo o akési plejbekové predvedenie skladieb, Spáčil hral na syntetizér sám (poslucháč by mohol zdať očakávať väčšiu rytmickú nezávislosť pásiem, ktorú tento spôsob práce umožňuje), v Růžičkovej skladbe predniesol huslista L. Navrátil virtuózne part v dokonalej súhre s reprodukoványm podkladom, ktorý tvrdilo elektroakustické spracovanie sláčikového zvuku. Odstrčilova skladba predstavovala vtípný happening ženského hlasu s klávesovými nástrojmi na pozadí zvukovo bohatého reprodukovaneho pásma.

Možno konštatovať, že českým kolegom sa darí dobre: ich hudobné myslenie je na výške európskych kompozičných techník, zvukovo je často i dosť odvážne. Starostlivá dramaturgia vytvorila z týchto koncertov bohaté a podnetné večery s hudbou.

VIEME EŠTE ČO JE AVANTGARDA?

ALEXANDRA SCHMIDTOVÁ

Pri príležitosti 31. ročníka festivalu Bratislavské hudobné slávnosti usporiadala Slovenská muzikologická asociácia pri SHÚ a Katedra hudobnej vedy Filozofickej fakulty UK muzikologickú konferenciu s medzinárodnou účasťou na tému **Hudobné avantgardy 20. storočia a národné kultúry**. Konferencia sa konala v tradičných priestoroch Zichyho paláca v dňoch 9.-11. 10.

Usporiadanie konferencie na tému **Hudobné avantgardy 20. storočia a národné kultúry** bolo motivované - ako na to poukázali úvodné slová Dr. Ľubomíra Chalupku - výročiami významných skladateľských osobností P. Hindemitha, B. Bartóka, A. Weberna, D. Šostakoviča, A. Albrechta, R. Bergera, A. Berga, E. Satieho, K. Stockhausena. Ich avantgardná tvorba predstavovala široký priestor pre reflektovanie zložitých vývinových pohybov, ktoré inšpirovali a spoluvytvárali citenie, tak charakteristické pre toto storočie. Hudobné avantgardy (a nielen hudobné) boli v tom najširšom slova zmysle odporcami tradícií, odmietali ju, ich inšpiračným zárodkom sa stával subjekt, jeho podstata, bez akéhokoľvek povrchného bezvratného pohľadu, vyjadrená vždy vlastným jazykom, vášnivo, snivo i špekulatívne odkrývajúca skryté vzdory a idey. Veď to je aj jej zmyslom - novosť, pokrok, predvoj...

Tematické zameranie konferencie bolo postavené na snahe objasniť to najzbovejšie, s čím sa súčasná muzikológia v danej problematike potýka. Teda: aké sú metodologické aspekty výskumu avantgardy (terminológia, systematika, periodizácia, súvislosti...), aké je umelecko-duchovné zázemie avantgardných ideí a hudobná tvorba, kde hľadať genézu, vznik, vývoj a význam hudobnej avantgardy prvej polovice 20. storočia a následne v povojnovej etape vo vzťahu k národným kultúram a nakoniec, čo je paradigmou a syntagmou hudobnej avantgardy 20. storočia, v čom sú jej prínosy a limity vo vzťahu k technikám, štýlom, individuálnym a generačným poetikám, osobitostiam a dielam?

Početná účasť medzinárodnej muzikologickej obce (presnejšie 26 referujúcich z 8 krajín) potvrdzovala závažnosť a reprezentatívnosť výberu danej témy a zároveň predpovedala jej vzrušujúci priebeh. Keďže tematický okruh príspevkov bol naozaj rôznorodý, nechopili sme dramaturgiu rôznorodú, poňadli sme dramatickú jednotnosť a nenadvládnu jednotlivých blokov a ich referujúcich. Nasledujúce sumary teda nepostupujú v poradi, v akom odzneli príspevky podľa rokovacieho poriadku.

Hovoriť o avantgarde znamená vedieť „o čom“ hovoriť. J. Vysloužil (Brno) vo svojom referáte zdôraznil, že tento pojem v žiadnom z naj-

významnejších svetových hudobných slovníkov nefiguruje a len na základe dobových výpovedí môžeme približne určiť v akom čase, v akej kultúre, v akom diele a v akom skladateľovi sa kritérium avantgardy (teda proces recesný, prvok zvratu a rozdielnosti) nachádza. Ako na to poukázal i esteticky zameraný referát M. Blahynku (Bratislava) na tému Vzťah literárnej a hudobnej avantgardy, estetické názory na pojem avantgarda nachádzame v rôznych filozoficko-estetických, literárnych a hudobných postojoch počnúc 19. storočím až po súčasnosť, pričom vždy ako dekrét umeleckej inovácie.

O tom, že nemecká muzikológia v dielach Adlera, Beckera, Mersmanna, Dalhousa... sa už terminologicky pokúsila vymedziť periódy vývoja dejín hudby z prelomu storočí a začiatku 20. storočia pripomenul R. Flozinger (Graz). Zdôraznil, že ich termíny moderna, nová hudba, hudba súčasnosti, neoexpresionizmus, neoklasicizmus by sa mali aplikovať aj do praxe, vzhľadom na jednotlivé národné kultúry. Z následnej diskusie však vyplývalo, že 20. storočie, ako jedna z epôch vývoja dejín hudby vzhľadom na to, že ešte nemá presné terminologické hranice, platné pre každú národnú kultúru v jej vlastnej rôznorodosti, by sa nemala periodizovať. R. Flozinger len dodal, že tie isté problémy má napríklad aj epocha klasicizmu...

K metódam analýzy hudobnej avantgardy vyslovila niekoľko poznámok Z. Martináková (Bratislava). Úvodná sa dotýkala hudobnej vedy ako odboru, ktorý je väčšinou len opisom a postráda systematicko-teoretické metódy s vlastnými zákonitostami, nevyhnutnými na zodpovedanie otázky AKO analyzovať avantgardnú hudbu (a vôbec hudbu). Keďže doménu hudby 20. storočia je sônorozné, je potrebné okrem vlastností tónu (tónov, stupňov...) uvažovať v hudobnom texte aj o pohybe v priestore a akustických veličinách. Referentka vyslovila k danej téme niekoľko naozaj prepracovaných hypotéz.

O kríze hudobného diela v avantgardnej tvorbe 50. a 60. rokov (vychádzajúc zo známeho výroku T. Adorna) hovoril M. Černý (Praha). Už toto obdobie - ako tvrdil - prinieslo uvoľnenie charakteru diela stupňom podielu

náhodných procesov. Vyjadrené slovami J. Cagea, skladateľa „vraždia hudobné dielo“. Autor sa v referáte ešte podrobne zamerail na pojmy paradigma a syntagma, ako na neodmysliteľne analytické činitele avantgardného hudobného diela.

L. Burlas (Bratislava) predniesol správu o súčasnom stave hudobnej avantgardy. Nahlas vyslovil mnohé z toho, čo si väčšina z nás len myslí: vieme reagovať na stále sa zväčšujúcu priepasť medzi skladateľom a publikom?, nezaujímať by súčasné pop štýly (u nás Repete...) bez pomoci elektronických médií?, je jedinec schopný postihnúť tú expanziu miestnych a lokálnych aktivít súčasnej hudby (jednému kalendárnu roku zodpovedá 68 medzinárodných festivalov súčasnej vážnej hudby) a „zmaturovať“ nad tým množstvom faktov?...

Prevažná väčšina účastníkov sa vo svojich referátoch upriamila na hudobné avantgardy vo vzťahu k národným kultúram. Esteticko-filozoficko-sociologický pohľad vniesli do danej témy príspevky J. Albrechta (Bratislava) s názvom **Národnosť v umení - ilúzia alebo realita?** a I. Šiškovéj (Bratislava) s názvom **Pojem národnej kultúry v rámci multikulturálne orientovaného Európskeho spoločenstva národov**. Pojem národnosť je naozaj neodmysliteľnou súčasťou každej z kultúr, je osobitá, jedinečná, hrdá... aj keď netvorí vždy paralelu s avantgardnými tendenciami. V akých podmienkach sa udrží v multikulturálnej zjednotenej Európe? Zrušia sa národné princípy spojením týchto multikultúr v jedno hudobné dielo, podobne ako sa o to kedysi pokúsil vo svojej tvorbe K. Stockhausen - slovami referujúceho P. Andraschke (Freiburg), keď spojil hudbu viacerých kontinentov, aby tak zrealizoval svoju „myšlienku svetovej hudby“? Alebo tieto kultúry vystavajú svoj imidž na komerčnej báze, ako to napríklad praktizujú mnohé súčasné nemecké pop kapele (a s obrovským úspechom u publika), ktoré - ako nám to sprístupnila vo svojom príspevku E. Spandé (Freiburg) - si veselo jódľujú?

Špecifické národné črty hudobných avantgard vlastných domích kultúr predložili nasledujúci referenti: L. Markiewicz (Katovice) - Bartók a Webern, dva dôležité faktory vývoja polskej hudby, **M. Golab** (Warszawa) - Jozef Koffler a Viedenská škola; **R. Chlopicka** (Krakow) - Inšpirácia hudobnej avantgardy v Pendereckého Rozmeroch času a ticha; **M. Dziedek** (Cieszyn) - Hudobná kritika ako pole tvoriace ideológiu avantgardy (na základe poľských diel 60-tych a 70-tych rokov); **A. Nowak** (Bydgoszcz) - Súčasná poľská koncertná, nové koncepty foriem; **P. Kuret** (Ljubljana) - Slavko Osterc - avantgardista zo Slovinska; **N. O'Loughlin** (Loughborough, England) - Šia-

lenstvo, anatómia a fioktroty, nehanebná a explicitná hudobná paródia P. M. Daviesa. A. Jarzebska (Krakow) pripomenula v svojej štúdii avantgardné idey v Stravinského hudbe. D. Gonzalez de la Rubia (prišiel až z Barcelony) podal niekoľko charakteristík zvuku a jeho vývoja v 20. storočí, s aplikáciou na hudobné avantgardy a P. Šidlik (Bratislava) sa zamerail na hudobno-akustické charakteristiky a konzekvencie teoretického systému P. Hindemitha, v pohľade na jeho teóriu tzv. prvého radu (rozpracoval ju v knihe Unterweisung in Tonsatz). Príspevok by si snáď foxdri konkrétnejšiu aplikáciu a konfrontáciu tohoto Hindemithovho teoretického systému s jeho vlastnou tvorbou.

Avantgardným tendenciám v slovenskej hudbe bol na konferencii taktiež vytvorený priestor. J. Lengová (Bratislava) predniesla niekoľko nových zaujímavých pohľadov na tému Raná tvorba A. Moyzes. Na základe analýzy Moyzesovho kompozičného štýlu navrhla, aby sa jeho tvorba z rokov 1924-1940 spojila do jedného tvorivého obdobia, keďže sa vyznačuje heterogenosťou inšpiračných zdrojov a jej jednoznačná periodizácia by teda bola nejasná a taktiež z dôvodu, že od r. 1940 Moyzes niekoľko rokov nové diela netvoril. L. Chalupka (Bratislava) uskutočnil vo svojom príspevku historický exurz do avantgardných snáh slovenskej hudby 20. storočia, pričom sa zastavil na skladateľskej generácii 50. a 60. rokov, ktorá ako prvá predstúpila s najucelenejšie sformulovaným postojom, vychádzajúcim z prijímania svetového a negácie národného. Situáciu slovenskej hudby po roku 1970 esteticky zreflektovala N. Hrková (Bratislava) a vytýčila tri hlavné symptómy, postihnutelné v tvorbe týchto skladateľov: prekonávanie utrpenia, stádovitý reflex a návrat k tradíciám veľkých majstrov. Zároveň zdôraznila, že naša kultúra musí smerovať od národného (tzv. mýtického, zidealizovaného utrpeného slovenského národa) k univerzálnemu, európskemu.

Dva príspevky boli venované tzv. ľahšiemu žánru. P. Blatný (Brno) sa prezentoval svojou vlastnou tvorbou a vysvetlil, ako v nej spojil jazz s vážnou hudbou. F. Turák (Bratislava) poukázal na avantgardné charakteristiky v tzv. syncretic music, ktorá tým, že je vlastne fúziou národných elementov všetkých kontinentov sa stáva nadnárodnou. A dodal: kam by sa uberal vývoj hudby, keby nie vstupu mimo-európskych kultúr? F. Turák svojím príspevkom len potvrdil aktuálnosť a nevyhnutnosť nasmerovať v muzikológii svoju pozornosť aj týmto smerom.

ZÁVEREČNÁ DISKUSIA

...venovala najväčšiu pozornosť terminológii slova avantgarda a stanoveniu jej vývojových hraníc. Dospela k záveru, že to exaktne nie je možné, pretože pojem avantgarda sa dá stotožňovať aj s množstvom synonymám ako nová hudba, moderna, súčasná hudba a. i., ktoré v každej dobe a kultúre menia svoj význam, a je teda len vecou historikov ako a kam tieto pojmy zaradila.

Financované fondom Pro Slovakia

INFOJAZZ č. 4/95

SLOVENSKÁ JAZZOVÁ SPOLOČNOSŤ

♦ Na poslednom zasadnutí Slovenskej jazzovej spoločnosti sa zrodila nová možnosť ako a kde organizovať koncerty. Na zasadnutí sa zúčastnila riaditeľka Domu kultúry na Vajnorskej ulici a navrhla možnosť spolupráce. Kapacita sály je 330 miest, ozvučenie ja zabezpečené (dokonca ho plánujú skvalitniť), ďalšia výhoda DK je, že sa nachádza v centre mesta. Zatiaľ bol dohodnutý termín - prvá streda v mesiaci bude vždy jazzová (v DK sú aj podujatia zamierané na pop, country...). SJS bude zostavovať dramaturgiu koncertov a pomôže aj v ich spropagovaní. Objavil sa aj konkrétny návrh - usporiadať v priestoroch DK prehliadku slovenského jazzu, keďže tohto roku absentovala na Bratislavských jazzových dňoch. Bude figurovať pod názvom *jazzové vianoce*. Pohotovo zareagovali aj Gabriel Horal (M Klub, Košice) a Juraj Gergely (S Club, Levice), ktorí poukázali na možnosť účinkovania mimobratislavských skupín. Teda veľká šanca, že vznikne niečo, kde sa hrá jazz pravidelne.

♦ Hudobný fond vydal už dve CD. - *Slovak Jazz Mainstream a Young Slovak Jazz*. O dramaturgiu sa postarala SJS. V tejto súvislosti sme od Jána Hajnala dostali informáciu ohľadne CD *Slovak Jazz Mainstream*. J. Hajnal zaslal CD prezidentovi jazzovej asociácie v Tasmanii V. Zappnerovi, významnému publicistovi, kritikovi, redaktorovi časopisu News Letter. Jeho ohlas je veľmi pozitívny, považuje CD za výnimočne úspešné, vyjadril sa tiež k jednotlivým interpretom a kompoziciám.

♦ V poradí už tretie CD malo byť pôvodne orientované na tradičný jazz a swing. Zástupcovia rady SJS sa však rozhodli zmeniť túto koncepciu. CD bude mapovať slovenský jazzový scénu, reprezentovať autorské, sólistické a leadrovské individuality a poniesie názov *Slovak Jazz '96*. Navrhnutí lídri sú: Matúš Jakabčič, Adriena Bartošová, Andrej Šeban, Juraj Burian, Juraj Bartoš, Peter Lipa, Juraj Kalász, Juraj Talár, Gabriel Jonáš.

♦ 9. ročník neprofesionálnych jazzových skupín a sólistov neprebehne na strednom Slovensku (Žilina) ako v minulých rokoch. Oznámili to organizátori zo Žiliny, ako dôvod uviedli finančné ťažkosti. Všetci, ktorí sa prihlásili - nesmúte! Slovenská jazzová spoločnosť zabezpečila prehliadku v DK na Vajnorskej ul. v dňoch 14. a 15. decembra 1995. Dosiaľ, ku dňu uzávierky, sa prihlásilo: Duo Negrospirituals z Martina, S.R.O., Piranis Group, Elia, The Young Swing Generation, Traditional Band, Duo One z Trenčína, E.G.O. Group z Nitry, Padlášový výber z B. Bystrice, SVA 12-28 zo Zvolena, Stará jedáleň z Modry, THS Band z Nitry, Piešťanský Dixieland.

♦ Na minuloročnej súťaži neprofesionálov v Žiline vystúpila aj skupina **Traditional Band** z Lučenca v obsadení: R. Novotný (trombón), H. Gondáš (trúbka, spev), E. Görcsi (klarinet), M. Hudáčková (banjo), M. Vašaš (bicie nástroje), S. Spišiak (klavír), H. Žarnovičan (basová gitara). Vekový priemer členov skupiny je 20 rokov, vlni na festivale získali tretiu cenu a ocenený bol aj spevák skupiny. Pod záštitou Slovenskej jazzovej spoločnosti sa zúčastnili súťažnej prehliadky neworleanského jazzu v *Saint Rafaele (Francúzsko)*. Ako sa vyjadril basgitarista skupiny, členovia formácie sú veľmi povdační SJS, že im túto možnosť poskytla. Ďalej sme sa dozvedeli (informácie sú parafrázované): hudobníkov prekvapilo, že mnoho skupín nemalo štandardnú súpravu bicích nástrojov, potešilo ich, že sa zoznámili s mnohými erudovanými ľuďmi, boli nadšení zo stretnutí so známymi jazzmanmi. Slovensko na tomto festivale reprezentovali aj BB Band a Komárňanský Dixieland. Traditional Band vystúpili aj v rámci Kultúrneho leta v Bratislave, taktiež dom v Lučenci, kde plánujú na Nový rok koncert v Redute.

JAZZMANI DOMA A V ZAHRANIČÍ

♦ **Festival Pet Jazz** (11. 11. 1995, DK Petržalka) je od svojho vzniku orientovaný na mapovanie slovenských jazzových skupín a sólistov. Na tento ročník, v poradí už tretí, organizátori pripravili mimoriadne bohatý program: Polish-Slovak jazz Quartet (vystúpiť aj v leveckom S Club-e) - P. Bodnár, C. Zelenák, M. Marínčák a ako hosť Piotr Baron (tenorsaxofón, Poľsko), Shawn Loescher Quintet (kvintet absolvuje šnúru po Slovensku - 22. 11. - 25. 11. - Zvolen Poprad, Prešov Bardejov, skupina Chorá vrana, Peter Lipa and Band, Berco Balogh, Sylvia Josifoská, formácia v obsadení: J. Petrus, J. Griglák, S. Počaji a E. „Boboš“ Procházka a. h.

♦ Klavirista **Ján Hajnal** prezradil, že v rámci roku slovenskej hudby zložil kompozície: *Dievča z Nízkyh Tatier*, *Monkov tatranský sen*. Okrem toho, že skladby nesú originálne pomenovania, objavuje sa v nich aj výrazný, nosný prvok slovenského folklóru - kombinácia dôrskej a lydickej stupnice. Klavirista pracuje aj na ďalších dielach, komponuje aj chansony.

♦ Spevák **Peter Lipa** v súčasnosti vystupuje s rôznymi formáciami: stabilne s T+R Bandom (15. 11. Neukirchen v Rakúsku, 29. 11. slávnostný koncert vo Filharmónii), s Blues Bandom a s L. Andrášom (21. 11., Brno) a so svojím Bandom (A. Šeban - gitara, M. Gašpar - kontrabas, M. Buntaj - bicie nástroje, J. Tatár - klavír) - Košice, Prešov, Bardejov.

♦ Na celodecembrové turné po štátoch Európy (Nemecko, Švajčiarsko) sa vyberie Big Band, ktorého presnú zostavu nám nepovie asi nikto. (Je zložený zo slovenských hudobníkov. Budú doprevádzať Broadwayly show.) Každopádne aspoň zopár mien: J. Griglák, C. Zelenák, J. Lehotský, F. Karnok, M. Durdina...

♦ **Adriena Bartošová** vystúpila v duu s klaviristom M. Breznickým v štúdiu S pri príležitosti otvorenia týždňa českého divadla. S J. Burianom, ktorý sa má vrátiť zo štúdiu na Berklee College v Bostone, vypracúva projekt nového CD. Taktiež plánujú koncert na december vo V. klube.

♦ **Bratislavský Big Band** pod taktovkou Jána Štubniaka, vystúpil v Istropolise (7. 11.). Program mal názov *Jeseň so swingom*, spievali Gabriela Hermélyová, Ivo Heller, Imro Štróbl.

♦ Mladá jazzová skupina, ktorá si hovorí **Jazzva** má na pláne ďalší koncert. Uskutoční sa v ružinovskom DK 7. 12. 1995.

♦ Speváčka **Jana Kociánová** vystúpila s formáciou T+R Band 18. 10. a 8. 11. v DK na Vajnorskej ulici.

♦ V minulom čísle Infojazzu bol zverejnený omylom projekt trombónistu V. Vizára pod názvom Trombones Jazz Quintet Bratislava. Ospravedlňujeme túto chybu a uvádzame správny názov: **TWOBONES Jazz Quintet Bratislava**.

♦ **Dušan Húščava** koncertoval v Prahe so svojím kvintetom (31. 10.) a vo Viedni (6. 10.). Saxofónistú okrem toho môžeme počuť aj v diel *Requiem* od známeho *Sir Andrew Lloyd Webbera*. Requiem bolo ocenené Cenu za najlepšiu súčasnú klasickú skladbu. Premiéra u nás bola 5. 11., projekt bol zrealizovaný s finančným príspevkom štátneho fondu kultúry Pro Slovakia.

♦ **Matúš Jakabčič** - gitarista, skladateľ, aranžér - sa nedávno vrátil zo štúdiu v Bostone (Berklee College). Ťažiskom jeho štúdia bola kompozícia. Okrem rôznych štendií, mu bola pridelená aj cena *Charlesa Mingusa* za celkové pôsobenie na škole. Študoval u rôznych známych pedagógov, medzi inými u *Grega Hopkinsa*,

pre ktorého Big Band aj aranžoval. Greg Hopkins v novembri koncertoval v Prahe a ozval sa nášmu jazzmanovi. Vzniklo z toho pozvanie na Slovensko a vystúpenie v kaviarni Gremium (21. 11.) v tejto zostave: Greg Hopkins (trúbka), Shawn Loescher (saxofón), M. Jakabčič (gitara), J. Griglák, C. Zelenák.

♦ Podujatia **J. D. Šošoka**: V zvolenskom World Club-e vystúpil s hudobníkmi: Harry Sokal (tenor a soprán saxofón, Rakúsko), Jan Jankeje (kontrabas, Nemecko), Antonio Ciacca (klavír, Taliansko). V pozmenenej zostave usporiadal Medzinárodný jazzový koncert v rámci festivalu BHS: Eugen Cicero (klavír, Švajčiarsko), Lils MacKintosh (spev, Holandsko), Decebal Badila (basgitara, Rumunsko), H. Sokal, J. Jankeje. Koncertom *J. D. Šošoka and All Stars* zahájil festival Těšínsky jazzový podzim.

Podujatia v Prahe: Eva Svobodová a Quartet (S. Košvanec - trombón, P. Kořínek - kontrabas, J. Hajnal - klavír a J. D. Šošoka), s Pražským jazzovým kvartetom v jazzových kluboch „U Staré paní“ a v Redute.

V októbri absolvoval šnúru v Taliansku (Genova, Padova, Rím) s kvartetom A. Ciacca, koncertuje s hudobníkmi ako: A. Bosetti (soprán saxofón), J. Kociánovou, R. Kendrovskou, J. Griglák, J. Hajnalom - *Jazz Malina* vo Vysokých Tatrách, ďalej s Kálmánom Oláhom (klavír), Jánosom Egrim (kontrabas), D. Makovicom (tenor a soprán saxofón) - šnúra po Slovensku - Košice, Poprad, Nitra, Zvolen.

♦ Ešte ani neutíchol dojem z Bratislavských jazzových dní a už je tu ďalší festival - *Jazz Gremium Festival* - vystúpili Abstract Truth - John Purcell (saxofón, USA), Harry Pepl (gitara, git. syntetizátor), Andy McKee (kontrabas, USA), Billy Kilson (bicie nástroje, USA), Paul Zauner (trombón, vokál). - Formácia koncertovala aj v leveckom S Club-e. Ďalej skupina Third Movement (Rakúsko) a Eva Svobodová a Bratislavsko-Pražské kvarteto.

♦ O vydanie CD *Larry Smith and company live at the Slovak philharmonic* sa postaral R. Martineček, majiteľ A. L. I. Records (orientujú sa na vydávanie vážnej hudby). Na CD sa prezentujú Larry Smith (alt saxofón), Antonio Ciacca (klavír), J. Griglák a J. D. Šošoka, repertoár obnáša štandardy od D. Ellingtona, D. Gillespieho, M. Davisa... CD je live - z koncertu v Moyzesovej sieni a bolo pokrstené v kaviarni Gremium.

♦ Úrodnú jeseň prežíva **Juraj Kalász** (kontrabas). V rodnej Bratislave ho paradoxne vidáme čoraz častejšie len ako návštevníka jazzových koncertov - keď je náhodou doma. Zato jeho popularita vzrástla v blízkom Brne a o čosi vzdialenejšom Krakove. Takto vyzeral jeho októbrový koncertný kalendár:

- 5. 7. hrál v krakovskom Klube u Muniaka s J. Muniak Quartet v zostave - Janusz Muniak (tenorsaxofón, soprán saxofón), Michal Tokaj (klavír), Kazimierz Jonkisz (bicie nástroje). Z koncertu dňa 7. 10. vysielala poľská televízia hodinu naživo.

- O týždeň 13.-14. 10. sa muzikovanie v krakovskom Klube u Muniaka zopakovalo s rovnakou kapelou, zostavu tentokrát obohatil Adam Kawończyk (trúbka) a na bicie hrál Adam Czerwiński.

- V Brne si zahral s Triom komorného jazzu v ďalšej repríze *Jeux des enfants*, titulu, ktorý má na programe HaDivadlo.

- V dňoch 17., 20. a 21. 10. sa za Kalászovej aktívnej priamej účasti znovu hralo v Klube u Muniaka v Krakove. Tentoraz bez klavíra, zato s trúbkou Adama Kawończyka. Bicie „obsluhoval“ Adam Buczek.

- Okrem toho v spomínanom týždni náš kontrabasista s Janusz Muniak quartet odohral aj dva koncerty - v Krakove a Rzeszów. Na bicie hrál Lukasz Żita a Michal Tokaj na klavíri.

- Trio komorného jazzu (Roman Pokorný - gitara, Jaromír Hnilička - trúbka a Juraj Kalász - kontrabas) koncertné účinkovalo v Moravskej galérii v Brne.

Nabýty program má Juraj aj v novembri a nudiť sa nebude asi ani v poslednom mesiaci v roku. Posúďte sami:

- S Cyrilom Zelenákom, Gabom Jonášom a Zuzanou Suchánkovou v programe gospelov a spirituálov má účinkovať v evanjelickom kostole v Bratislave-Petržalke v Deň boja proti totalite (17. november).

- V skupine Alojza Boudu účinkuje v programe Milana Markoviča Na širokej ploche (Praha, 1. a 2. 12.).

- Pod značkou Trio komorného jazzu hrá 3. 12. v Trnavskej synagoge. Turné pokračuje v Trenčíne a Poprade.

Samozrejme, naďalej bude pravidelne cestovať do Klubu u Muniaka i do HaDivadla. A jedna klebeta navyše, Juraj si obohatil svoj register nástrojov o krásny kus z roku 1830. A ako znie!

♦ Konečne na slovenskú jazzovú scénu výraznejšie vstúpil nový ženský element. Speváčka **Sylvia Josifoská** začína pravidelnejšie účinkovať so skupinou **Mr. Band**, ktorá hrá v zostave Peter Preložník (klávesové nástroje), Martin Gašpar (basgitara), Daniel Szalontay (gitara), Marcel Buntaj (bicie). Predstavia sa 11. novembra na petržalskom Pet Jazze, budú účinkovať na Jazzových vianočiacich a 16. 12. sa chystajú na Bluesový festival do Trnavy. Sylvia okrem toho skúša s Acoustic Session. Od novembra poberá štipendium udeľené Slovenským hudobným fondom. Šesťmesačné štipendijné obdobie využije na konzultácie u Petra Lipu a na svoj jazzový rast.

♦ Klavirista **Gabriel Jonáš** október strávil v Rakúsku. Zvyšné mesiace roka však koncertne veľmi aktívne venuje scénam vo svojej vlasti. Dňa 17. novembra má koncertovať s Cyrilom Zelenákom, Jurajom Kalászom a Zuzanou Suchánkovou na už vyššie spomínanom koncerte v evanjelickom kostole v bratislavskej Petržalke. V pražskom Rudolfinu bude hrať 20. 11. na krste CD *Jiří Stivín Quartet*. S Jiřím Stivínom sa predstaví i na Jazzovom festivale v Brne - 2. decembra. Medzitým sa s kapelou koncertne predstaví v jazzových kluboch v Levečiach (21. 11.), Zvolene (22. 11.), a v Poprade (24. 11.) a Rožňave (26. 11.).

♦ Trúbkár **Juraj Bartoš** tiež nezaháľal. A to na viacerých muzikantských frontoch. Leto strávil síce na cestách, ale s vernou spoločničkou - trúbkou na koncertných pódiiach. V medzinárodnom big bande známeho bulharského tenorsaxofonistu Anatoly Vampirova hrál na poste lead-trumpet vo Varne.

Bol sidemanom v novom projekte rakúskeho trombónistu Christiana Muthspiela (účinkoval aj s Vienna Art Orchestra na 21. BJD v Bratislave) na festivale v Saalfeldene.

V izraelskom Eilat na Red Sea Jazz Festivale bol sidemanom projektu West - Coast Reunion s Janom Konopáskom, Svatoplukom Košvancom a Jaroslavom Jakabovičom.

V septembri absolvoval viacero koncertov vo viedenskom klube Porgy and Bess v rámci akcie Vienna Meets London. Hral napríklad s gitaristom Wolfgangom Muthspielom, klaviristom Djangom Batesom, saxofonistom Heinrichom von Kalceinom, gitaristom Billym Jenkinom, saxofonistom Ilanom Ballamym, trúbkárkom Chrisom Batchelomom.

Koncertoval s Bratislava Hot Serenaders. Toto teleso pracuje na svojom prvom CD, ktoré sa však začne nahrávať až koncom sezóny.

V pražskej Viole absolvoval skvelý koncert s klaviristom Emilom Viklickým, saxofonistom Štěpánom Markovičom, basgitaristom Petrom Dvorským a v životnej forme hrajúcim košíckym rodákom Lacom Troppom (bicie).

V októbri sa nič moc nedialo - povedal Ďuri. Akoby však zabu-

dol na úvod tohto mesiaca a na svoj medzinárodný úspech na Bratislavských hudobných slávnostiach. Na 31. ročníku tohto festivalu sa predstavil v rámci Medzinárodnej tribúny mladých interpretov a stal sa jedným zo štyroch laureátov. Na 21. Bratislavských jazzových dňoch si zahral s Bratislava Hot Serenaders (20. 10.) a v Tentete Matúša Jakabčica (21. 10.).

V novembri bude účinkovať v Bigbande EBU (European Broadcasting Union) na koncerte tohto telesa v Prahe.

♦ Diskotéku nielen priaznivcov jazzu, ale každého, kto má rád pohodovú a melodickú hudbu, prichádza obohatiť CD *The Time* saxofonistu **Štěpána Markoviča**. Autorom celého projektu je klavirista Juraj Tatár. Album, ktorý vydala BMG Ariola ČR/SR, nahrali Andrej Šeban, Juraj Tatár, Juraj Bartoš, Juraj Griglák, Cyril Zelenák, Berco Balogh, Luboš Andršt, Béla Fisher (husle), Petr Malásek, Lída Nopová, Ludmila Finková, Martina Menšíková (vokály) a skvelý percussionista z etno-kapely Šum svistu Miloš Vacík. Výsledkom ich spoločnej práce je viac než trištvrte hodiny príjemnejšej muziky, ktorá sa svojou ambientnosťou hodí všade, kde sa chceme cítiť dobre, resp. kde si chceme navodiť príjemnú atmosféru. S hudbou absolútne ladí aj obal - foto Naonori Kohira (zaujímalo by ma, či je to muž, či žena - pozn. aut.), dizajn - Aspera.

♦ Pätnásť rokov od prvých účinkovaní s funkovou skupinou Tamis, sedem rokov od víťazstva na Bratislavskej lyre pesničkou **Farbami dýcha noc** (P. Kvassay - M. Kozelová) vydáva spevák **Berco Balogh** svoje prvé CD nazvané podľa spomínanej úspešnej piesne. Obsahuje desať pesničiek z obdobia 1987-95, o. i. hity *Milionár*, *Horúce výboje*. Sú tu nahrávky z júla t. r., ale i štyri nahrávky prevzaté zo Slovenského rozhlasu, resp. z Opusu zo spomínaných predchádzajúcich rokov. Väčšina kompozícií pochádza z dielne klaviristu Pavla Kvassaya (zároveň autor všetkých aranžmánov) a samotného speváka. Pod texty sa striedavo podpísali Monika Kozelová, Dano Mikletič, Luboš Zeman, Stano Gurka, Maroš Bančej, Milan Lasica a Vojtech Scherhauser. Jediným muzikantom, ktorý sa objavuje na všetkých nahrávkach, je P. Kvassay. Šesť „čerstvo“ realizovaných pesničiek nahrali Stano Ščepán, Juraj Griglák a Toník Jaro, Oldo Petráš a Emil Frátrik, Juraj Bartoš, Pavol Zajaček, Peter Mášik (percussie), Zuzana Kvassayová a Katarína Stopková (zbery). Na obale CD sa našlo miesto i pre rad sponzorov - vydavateľstvo Champagne Avantgarde, Stávková kancelária Terno, Rádio Forte, Rádio Rock-FM, S-klub, Show Service F.D.G. Zástupcovia týchto firiem sa stretli na slávnostných krstných albumu v piatok 3. novembra v petržalskej reštaurácii Tarpan. Krstným otcom sa stal prof. Miloš Jurkovič, riaditeľ vydavateľstva Opus, z ktorého novej produkcie CD pochádza. K samotnému aktu obliatia CD šampanským prizval moderátorku večera Alenu Heribanovú. Tá po krste vyzvala prítomných, aby sa spolu s hlavnými aktérmi večera zapojili do akcie humanitnej pomoci bývalej športovkyni 21-ročnej Barbare, ktorá ochorela na leukémiu a jej život zachráni len transplantácia kostnej drene, ktorá stojí 200 tisíc USD. Príspevky možno poslať na konto v Ľudovej banke 4000722204/3100. Záver „oficiálnej“ časti večera patril Bercovi, ktorý zaspeval tri pesničky a decentná zábava trvala až do polnoci.

♦ V slovenských podmienkach ojedinelý projekt - verejná nahrávka albumu - sa uskutočnila v nedeľu 15. októbra v koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu v Bratislave. CD **HAMMEL-Unplugged** treba hľadať už na tohtoročnom vianočnom trhu. Dramaturg a producent Pavol Daněk spolu s Pavlom Hammelom vybrali tie najväčšie hity a najzaujímavejšie pesničky z tridsaťročného obdobia tvorby tohto skladateľa a interpreta. Ruku k dielu priložili aj jazzmani. V prvej časti koncertu ho sprevádzala zostava Andrej Šeban (gitara, klavír), Peter Binder (gitara), Marcel Buntaj (bicie), a dve vokalistky. Ako hostia Marián Varga a Ján Lauko. Po prestávke pristúpil na scénu Orchester bratislavských sólistov s dirigentom Antonom Popovičom a odštartovala druhá polovica nahrávky. Vypredanému hľadisku vôbec nevádzilo, že napríklad Smutnú rannú električku si „muselo“ vypočuť dva razy. Naopak, tvrdošíjným aplauzom si vynútilo ešte prídavky, napokon len dva Hammel-Varga. V publiku sme objavili aj niekoľko kolegov z bránže, medzi inými aj Janka Lehotského (mimochoďom, sám nahráva album), ktorý si celý koncert pociťovo odštal. Keďže sa na viacerých záujemcov nedostalo, počet lístkov bol obmedzený počtom sedadiel, s pravdepodobnosťou sa bude konať repríza veľkolepého a veľmi vydatného projektu. Asi pred Vianocami.

♦ V klube **TATRA** (Nitra) sa pravidelne konajú jazzové stredy. Účinkuje tu medzi iným domáca skupina *E.G.O. Group* pod vedením klaviristu a skladateľa *Eugena Gnotha*. Uvádzajú vlastnú tvorbu (E. Gnoth) aj štandardy.

♦ 16. 11. 1995 - Krst recedie platne *Peter Lipa a T+R Band*, ktorú vydá OPUS na CD a MC k dobru je pridaná *Bonus Track* (duet P. Lipu s B. McFerrinom). Krstom sa oslávi 15. výročie jazzových štvrtkov v Starej sladovni.

JAZZOVÉ FESTIVALY

Jazzový festivalový život na Slovensku vrcholí v neskorjej jeseni. Koniec novembra patrí dvom metropolitným Východu - Košiciam, Prešovu a Bardejovským kúpeľom. Kde a čo sa teda bude hrať:

KOŠICKÝ JAZZOVÝ FESTIVAL
21. 11. Dodo Šošoka so svojimi hosťami Benko Dixieland Band - Budapešť začiatok koncertu je o 19.00 h
22. 11. Cassovia Jazz Quartet Ash Band s Petrom Lipom Štěpán Markovič Quartet začiatok koncertu je o 18.00 h. Festival sa koná v Dome umenia.

JAZZ PREŠOV '95
23. 11. VVV Trio Peter Lipa and Band Electric Blues Band International Jazz Set
24. 11. VVV Trio AMC Trio + hostia (Vlado Železnák + Mirka Bajlová) Shawn Loescher kvintet Štěpán Markovič kvartet po oba večery sa hrá asi od 19.00 h na Malej scéne Divadla Jonáša Záborského

JAZZ FEST BARDEJOV '95
24. 11. Štěpán Markovič kvartet International Jazz Set (tretia účinkujúca kapela v čase našej uzávierky 6. 11. nebola definitívne potvrdená)

25. 11. AMC Trio s hosťujúcou speváčkou Mirkou Bajlovou Peter Lipa and Band Shawn Loescher kvintet Hrá sa v kaviarni hotela Minerál v Bardejovských kúpeľoch so začiatkom o 19.00 h. Tento ročník festivalu je druhým riadnym a tretím v poradí.

Pripravili **Zuzana Vachová** a **Iveta Pospíšilová**
Vydala Slovenská jazzová spoločnosť
Jakubovo námestie 12, Tel. 36 14 06, 36 14 07

HUDOBNÍ PEDAGÓGOVIA S EPTOU OPĚT BOHATŠÍ

Koncom leta sa konal ďalší ročník letných seminárov pre učiteľov klavírnej hry, ktorý ako vždy organizuje slovenská sekcia EPTY v spolupráci so Slovenskou hudobnou spoločnosťou. Tento rok už po siedmykrát sa v budove bratislavského Konzervatória zisla pedagogická verejná základných škôl z celého Slovenska i susedných Čiech, aby si vypočula šesť hodnotných prednášok našich i zahraničných prednášateľov.

Na úvod zaznela prednáška **prof. Anny Vlasákovéj** z Prahy. Táto vynikajúca metódička znala problematiky všetkých stupňov umeleckého školstva preukázala nevšednú znalosť detskej psychiky, ako i mimoriadnu schopnosť narábať s detským hudobným talentom. Tieto svoje danosti uplatnila vo svojej prednáške na tému *Práca na detskej etude*. Prof. Vlasáková predviedla otvorenú hodinu so svojou 6-ročnou žiačkou, pričom dala veľký priestor hravosti, fantázii a dobrej nálade. Základným princípom pedagogického prístupu je pozitívna motivácia. Láska k dieťaťu, respektovanie jeho veku, povahových vlastností, ako aj jeho iných špecifických zvláštností, to sú prístupové mosty, po ktorých prechádza prof. Vlasáková, aby sa dopracovala k podstate hudobnosti svojho žiaka. Pri tom všetkom podporuje jeho samostatné hudobné myslenie, ktoré je v umeleckom vyjadrovaní nevyhnutnou podmienkou inteligencie a originality.

Ďalším zaujímavým a inšpirujúcim príspevkom bola prednáška **prof. Kateriny Borowia** na tému *Suzukiho klavírna metóda* v detskom klavírnem vyučovaní. Naši pedagógovia mali tak príležitosť stretnúť sa s touto svetoznámu metódou prvýkrát aj v praxi. Anglická pedagogička poľského pôvodu, žijúca v Londýne, vyučuje touto metódou už deväť rokov. Suzukiho metóda vychádza zo životnej skúsenosti, že človek sa učí ovládať verbálnu reč najprv hovorením a až potom čítaním a týmto prirodzeným postupom si má osvojovať aj reč hudobnú. Celé pedagogické a metodické úsilie Suzukiho - mimochodom pre nás úplne preverateľné - smeruje k zodpovedaním otázok: Ako pomôcť žiakovi k prirodzenému hudobnému vyjadrovaniu. Všetko vychádza a aj smeruje k prirodzenej hudobnej komunikácii a to je na tejto metóde najcennejšie. Možno aj preto prednáška prof. Borowia v prítomných silno zarezovala, našla si mnohých sympatizantov a záujemcov o možnosť zaškolenia a získania certifikátu. Neobyčajne duchaplným príspevkom bola prednáška českého skladateľa, klaviristu a spisovateľa **prof. Ilju Hurníka**, ktorý svoju prednášku venoval svojmu učiteľovi prof. Vilémovi Kurzovi pri príležitosti 50. výročia jeho úmrtia. Tento vynikajúci klavírny pedagóg viedol svojich žiakov na základe psycho-fyziologických výskumov tej doby k modernému spôsobu hry. Jeho metóda zaujala pevné miesto v klavírnej metodike v období prechodu od doznievajúceho romantizmu k nastupujúcemu realizmu. Prof. Hurník potom obrátil svoju pozornosť k otázkam etiky a psychológie osobnosti koncertného umelca. V tejto súvislosti sa zamýšľal nad pojmami interpretácia a tradícia. Veľmi tému svojej prednášky zakončil humorným rozprávaním vtipných postrehov zo života svojho a iných skladateľov.

Súčasťou programu seminárov boli aj prednášky **prof. Janičkovej** z brnianskej JAMU a **prof. Rusó** z bratislavskej VŠMU. Prof. Janičková si vybrala tému *Nácvik spevného tónu u detí* a ku svojmu výkladu použila živé vyučovacie modely. D. Rusó v téme *Klavír a komorná hra* sa podelila so svojimi zážitkami a skúsenosťami z vlastnej koncertnej praxe. Osviežujúcim doplnením pedagogického kurzu klavírnej hry boli koncertné vystúpenia žiakov klavírných tried ZUŠ ako aj malých adeptov kompozície.

Na záver treba dodať, že za všetky nové a cenné podakovanie **prof. Eve Fischerovej-Martvoňovej**, ktorá opäť, tak ako aj po minulé roky, zabezpečila výborných prednášateľov a ktorá kontaktuje našich klavírných pedagógov s pedagógmi európskeho formátu, prostredníctvom Slovenskej sekcie združenia EP-TA - European Piano Teacher Association.

MARGITA OBRŽÁLKOVÁ

Rajecká prehliadka slovenskej hudobnej tvorby

Už tretí ročník Prehliadky slovenskej hudobnej tvorby pre deti a mládež usporiadala t. r. Základná umelecká škola v Rajci v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom, Nadáciou pre podporu vzdelania a kultúry v Rajci a viacerými sponzormi.

Na tomto malom festivale slovenskej hudby predstavilo takmer šesťdesiat žiakov ZUŠ z Rajca, Žiliny, Bytče a Považskej Bystrice pozoruhodný počet skladieb pre deti a mládež známych i menej frekventovaných slovenských skladateľov. Mladí interpreti uviedli o. i. diela E. Suchoňa, M. Moyzesa, M. Schneidra-Trnavského, V. Figušu-Bystrého, T. Frešu, J. Čikera, L. Burlasa, D. Kardoša, J. Zimera, I. Zeljenku, M. Nováka, A. Zemanovského, I. Paríka, J. Hatríka, P. Bagina,

I. Dibáka, B. Urbanca, J. Kowalského, S. Stračinu, P. Cóna, P. Kršku, D. Harvana, ako aj úpravy ľudových piesní pedagógov ZUŠ. K slávnostnej atmosfére prispelo aj vystúpenie **Detského speváckeho zboru pri ZUŠ L. Árvaya** v Žiline pod vedením **prof. Antona Kállaya**. Hoci účelom prehliadky nebolo vytvoriť súťažnú atmosféru, každý chcel obstať čo najlepšie. Táto prehliadka slovenskej tvorby sa v Rajci stáva už peknom tradíciou, o čom svedčí aj takmer dvojnásobný počet tohtoročných účastníkov oproti minulým rokom. Možno práve z mladých talentov, ktoré sa predstavili v Rajci, vyrastú raz skvelí virtuózi, speváci, dirigenti, hudobní skladatelia, ktorí budú dôstojne reprezentovať slovenskú hudbu a kultúru vo svete.

MÁRIA KOMLÓSSYOVÁ

VEČER SLOVENSKEJ A MAĎARSKEJ HUDBY

Hudobná nadácia v Budavári (Maďarsko) od r. 1992 poriada každoročne festival venovaný chrámovej hudbe. Spočiatku koncerty a podujatia prebiehali na domácej pôde, od r. 1994 festival nadobudol medzinárodný charakter (napr. francúzsko-maďarský, rumunsko-maďarský večer duchovnej hudby a pod.). Tohto roku sa uskutočnil v poradí štvrtý ročník **Festivalu chrámovej hudby** v znamení maďarsko-slovensko-rakúskych hudobných vzťahov a tradícií. Koncerty, ktoré sa uskutočnili v Budapešti a Bratislave boli venované významnej osobnosti maďarskej národnej hudby obdobia romantizmu, 180. výročiu narodenia **Mihályho Mosonyiho**. Preto sa do centra pozornosti festivalu dostal rakúsko-slovensko-maďarský večer na Budine v Maďapešti v Chráme sv. Mateja, kde zaznela *Omša F dur M. Mosonyiho* pod taktovkou **Dr. Ludovíta Rajtera**. Jeho vystúpenie sa uskutočnilo za podpory slovenského kultúrneho inštitútu v Budapešti. Začiatkom septembra t. r. vo Veľkom evanjelickom chráme na Panenskej ul. v Bratislave sa v rámci Festivalu duchovnej hudby uskutočnil koncert slovenskej a maďarskej hudby. Na tomto večernom podujatí účinkoval vynikajúci maďarský hudobník **János Sebestyén**, organový virtuóz a profesor čembalovej hry Hudobnej akadémie v Budapešti. V dramaturgicky pestrom a rôznorodom repertoári predstavil prítomné-

mu publiku až na malé výnimky takmer neznáme a zabudnuté diela priekopníkov dejín našej hudobnej kultúry J. N. Hummela (*Prelúdium c mol, Prelúdium As dur*), A. Zimmermana (*Alleluia paschale, Fuga super*), E. Dohnányiho (*Andante poco moto, Rubato*), F. Schmidta (*Prelúdium a trio G dur*). Zo súčasnej slovenskej hudobnej tvorby prezentoval impozantné *In memoriam Fr. Schmidt* od Ludovíta Rajtera a 2 časti zvukomalebne orientovaného diela *Pastely* op. 26 Andreja Očenáša.

Z maďarskej hudby obdobne prevládali menšie hudobné formy pre organ: *Prelúdium* Franza Liszta, *Nocturno a Intermezzo* Bélu Bartóka, *Prelúdium* Zoltána Kodály. V interpretácii maďarskej sopranistky **Laury Faragó**, sólistky Maďarskej národnej filharmónie a organistu Jánosa Sebestyéna odzneli duchovné piesne M. Mosonyiho, Fr. Liszta a Fr. Farkasa. Kultivovaná, prejemná interpretácia Jánosa Sebestyéna niesla známky umeleckej profesionality a majstrovského ovládania tohto kráľovského nástroja. Záverom koncertu na témach F. Farkasa (pri príležitosti spomienky na 90. narodeniny tohto skladateľa) preukázal i svoje virtuózne improvizáčne schopnosti. Obnovenie histórie a tradície duchovnej hudby prostredníctvom takéhoto festivalu môže byť inšpiráciou i pre našich umelcov a organizátorov.

BOŽENA DLHÁNOVÁ

KONKURZ

Riaditeľ Slovenskej filharmónie v Bratislave vypisuje konkurz na obsadenie voľných miest v orchestri Slovenská filharmónia:

- ♦ husle-tutti
- ♦ violončelo-tutti
- ♦ vedúci kontrabasovej skupiny
- ♦ kontrabas-tutti.

Konkurz sa uskutoční 6. 12. 1995 o 13.00 h v Koncertnej sieni SF. Prihlášky so životopisom prijíma a informácie poskytuje Kancelária riaditeľa SF, ref. pers. činnosti, Medená 3, 816 01 Bratislava.

Kedy Kde Čo

22. 11.
SND Bratislava G. Verdi: Trubadúr (19.00)
SF Bratislava SKO, um. ved. B. Warchal, P. Farkaš - husle; *Vivaldi, Schubert, Mozart* (19.30)
ŠO Banská Bystrica BBOD - Večer tanca (18.30)
DJZ Prešov Na skle maľované (19.00), G. Dusík: Hrnčiarsky bál (10.00)

23. 11.
SND Bratislava P. I. Čajkovskij: Luskáčik (11.00)
SF Bratislava program ako 22. 11. (19.30)
ŠD Košice Hammel, Varga: Cyrano z predmestia (19.00)
Malé divadlo S. Prokofjev - C. Debussy: Peter a vlk - Skrinka hraček (10.00)
ŠF Košice Festival sakrálného umenia - ŠF, Zbor sv. Cecilie, dir. S. Macura (ČR); *Bach, Kabeľáč, Haydn* (19.00)
ŠKO Žilina Klavírny recitál D. Buranovského; *Debussy, Liszt, Brahms* (19.00)
ŠO Banská Bystrica BBOD - G. Verdi: Luisa Miller (18.30)
DJZ Prešov Ruský baletný večer (19.00)
Topoľčany, kostol Nanebovzatia Slovenské dychové kvinteto; *Mozart, Rossini, Haydn, Rejcha, Gershwin* (19.30)

24. 11.
SF Bratislava SF, D. Rusó - klavír, L. Rybárska - sopr., M. Kalmandi - baryt.; *J. Brahms, B. Bartók* (19.30)
ŠD Košice Festival sakrálného umenia - G. Verdi: Nabucco (19.00)

25. 11.
SND Bratislava G. Verdi: La Traviata (19.00)
ŠD Košice Baletní umelci Ruska (19.00)

26. 11.
Bratislavský Hrad Hudba na hrade, J. Slávik, D. Rusó; *Beethoven, Schubert, Martinů* (17.00)
Mirbachov palác Bratislava Gitarový recitál M. Miná (Tal.); *Bach, Paganini, Giuliani, Ponce* (10.30)
ŠD Košice Baletní umelci Ruska (19.00)
Malé divadlo A. Vladigerov: Vlk a sedem kozliatok (14.30)
DJZ Prešov Večer židovskej piesne a prózy (19.00)
Trenčín, Ev. kostol Spekulum - L. Hvastijová, P. Csiba, P. Királ, A. Ferienčíková; *Telemann, Buxtehude, Händel, Bach* (17.00)

27. 11.
SND Bratislava Premiérový program súboru Bralen (19.00)
DJZ Prešov M. Novák: Opera Mafiózo (19.00)

28. 11.
SND Bratislava G. Verdi: Otello (19.00)
ŠD Košice Hammel, Varga: Cyrano z predmestia (10.00)

29. 11.
SND Bratislava Schumann, Korsakov, Rachmaninov: Karneval, Šeherezáda, Paganini (19.00)

ŠD Košice G. Verdi: La Traviata (19.00)
ŠO Banská Bystrica Bohéma klub G. Donizetti: Nápoj lásky (11.00)
Mozartov večer - Trávníckovo kvarteto, Z. Štiasna-Paulechová, J. Figura (18.00)
Trenčianske Teplice Kúpeľná dvorana Slovenské dychové kvinteto; *Mozart, Rossini, Haydn, Rejcha, Milhaud, Gershwin* (19.30)

30. 11.
SND Bratislava G. Verdi: Rigoletto (19.00)
SF Bratislava SF, dir. Howard Williams; *Haydn, Britten, Beethoven* (19.30)
ŠD Košice A. Vladigerov: Vlk a sedem kozliatok (10.00)
ŠF Košice ŠF, C. Hyun-Chung-Kim - spev (Kórea), dir. Rim-Jong-Yang (Kórea); *Rossini, Mozart, Franck* (19.00)
ŠO Banská Bystrica P. I. Čajkovskij: E. Onegin (18.30)
Zichyho palác Bratislava V. Kočí - violončelo (ČR), K. Englichová - harfa; *Lully, Locatelli, Reger, Britten, V. Kočí, Tedesco* (18.00)
Hlohovec Empírové divadlo E. Garajová - mezosoprán, D. Buranovský - klavír; *Monteverdi, Scarlatti, Vivaldi, Rossini, Čajkovskij* a d. (18.30)

1. 12.
SND Bratislava L. Delibés: Coppélia (19.00)
SF Bratislava program ako 30. 11. (19.30)
ŠD Košice G. Verdi: La Traviata (19.00)
J. Drietomský: Rozprávka o vile Radulienke (10.00)

2. 12.
SND Bratislava G. Verdi: Sila osudu (19.00)
ŠD Košice Rozprávka o vile Radulienke (10.00, 16.00)

3. 12.
ŠD Košice J. Drietomský: Rozprávka o vile Radulienke (10.00, 14.30)
Mirbachov palác Bratislava E. Garajová - mezosoprán, D. Buranovský - klavír; *Belle-mare, Carpentier, Ravel, Bernstein* (10.30)

4. 12.
SND Bratislava G. Verdi: La Traviata (19.00)
Nitra - múzeum Akademické dychové trio; *Mozart, Beethoven, Šostakovič* (19.00)
DJZ Prešov P. J. Oravec: Ergo, kladivko II (19.00)

5. 12.
SND Bratislava J. Massenet: Don Quichotte (19.00)
Moyzesova sieň SF Bratislava Moyzesovo kvarteto; *Beethoven, Dvořák, Hrušovský* (19.30)
ŠD Košice G. Donizetti: Nápoj lásky (19.00)

6. 12.
SND Bratislava Večer súčasnej choreografie (19.00)
ŠD Košice N. Bodnár: Dobrodružstvá smelého zajka (10.00)
ŠKO Žilina SKO, M. Otaki, klavír (Jap.), dir. T. Koutník; koncert k 225. výročiu nar. L. v. Beethovena (19.00)

Dňa 3. novembra 1995 zomrel vo veku 76 rokov hudobný skladateľ a bývalý hudobný redaktor Slovenského rozhlasu v Bratislave ZDENĚK CÓN.

OPRAVA

V článku **Dni organovej hudby**, v čísle 19, ktorého autorkou je Etela Čárska sa vyskytlo niekoľko vecných a faktografických chýb:

Messiaenova kompozícia sa volá **Messe de la Pentecote** (nie Misa de Pentecon), túto skladbu nebral I. Szabó, ale J. V. Michalko. K technicky najnáročnejším skladbám tohoto autora - podľa odborného súdu - patria skladby *Livre du Saint Sacrement* a *Méditations sur le mystère de la Sainte Trinité*, ktoré hral F. Klinda.

Okrem toho vznikli tlačou chyby v menách autorov. Ich správne tvary sú: Demessieux, Rheinberger, Mendelssohn.

Čitateľom sa ospravedlňujeme.

Redakcia

ZAČALA JUBILEJNÁ XXX. PREŠOVSKÁ HUDOBNÁ JESEŇ

Jesennými cyklami koncertov žijú aj viaceré východoslovenské mestá a mestečka, v ktorých sa pravidelné koncerty nerealizujú. Dňa 12. októbra začala otváracím koncertom jubilejná, už tridsiata Prešovská hudobná jeseň. Jej organizátori pripravili cyklus siedmich koncertov, ktorých ťažisko je v oblasti komornej hudby. Na otváracom koncerte sa predstavil **orchester DJZ** s dirigentom **Júliusom Selčanom** spolu s klavírnym duom **Eudmila Kojanová** a **Pavel Novotný**, a sólistami opery **DJZ Annou Benkovou**, **Helenou Horváthovou**, **Slavomírom Benkom**, **Jozefom Novotným**, **Michailom Adamekom** a **Ladislavom Suchožom**. Klavírny duo v Mozartovom *Koncerte pre dva klavíry Es dur KV 365*, zaujalo precíznou

drobnou prstovou technikou, tónovou vyrovnanosťou, rytmickou presnosťou, spevným a lahodným tónom, ale aj dokonalou súhrou. Dokázali dať dielu sviežosť, priesračnosť a uvoľnenú náladu, čo sa najmarkantnejšie prejavilo v tretej, záverečnej časti koncertu. Orchester bol presný a spoľahlivý, intonačne a rytmicky dobre pripravený. Jeho tónová plnosť a hutnosť prejavu bola príjemným prekvapením.

Druhá polovica programu patrila áriám z operiet E. Kálmána F. Lehára, J. Straussa. Výkony spevákov zaujali muzikalitou a speváckou istotou. Pohotoví, presní, rytmicky precízni a tónovo vyrovnaní výkon orchestra má veľký podiel na úspechu celého koncertu.

ŠTEFAN ČURILLA